

Strateški program znanstvenih istraživanja na Institutu za filozofiju za razdoblje od 2013. do 2017. godine

Pregled sadržaja:

- I. Svrha osnivanja i rada Instituta za filozofiju
 - II. Analiza znanstvenog potencijala Instituta za filozofiju i njegova položaja u znanstvenom i poslovnom okruženju (SWOT)
 - III. Strateški ciljevi Instituta za filozofiju (opći ciljevi)
 - IV. Očekivani ishodi strateškog programa znanstvenih istraživanja (vezani uz opće ciljeve)
 - V. Program rada i posebni ciljevi
 - VI. Plan organizacijskog razvoja Instituta za filozofiju
 - VII. Pokazatelji uspješnosti
- Prilozi

I. Svrha osnivanja i rada Instituta za filozofiju

Institut za filozofiju osnovala je Republika Hrvatska s primarnom svrhom obavljanja temeljnih znanstvenih istraživanja u polju filozofije.

Statut Instituta za filozofiju definira sljedeća tri glavna područja znanstvenoistraživačke djelatnosti Instituta:

- aktualni filozofski problemi,
- povijest filozofije,
- povijest hrvatske filozofije.

Uz znanstvenoistraživačku djelatnost rad na Institutu obuhvaća i izdavačku te knjižnično-dokumentacijsku djelatnost.

Statutom Instituta za filozofiju predviđena je i nastavna djelatnost.

II. Analiza znanstvenog potencijala Instituta za filozofiju i njegova položaja u znanstvenom i poslovnom okruženju (SWOT)

Snaga

Snagu Instituta za filozofiju prepoznajemo:

- prvo, u bogatom znanstvenom iskustvu i jakom znanstvenoistraživačkom potencijalu,
- drugo, u velikom nastavnom iskustvu i potencijalu,
- treće, u razvijenoj izdavačkoj djelatnosti
- četvrto, u institucionalnoj samostalnosti.

1. O bogatom znanstvenom iskustvu i jakom znanstvenom potencijalu Instituta za filozofiju svjedoče sljedeći pokazatelji:

- struktura znanstvenog kadra (prema znanstvenim i suradničkim zvanjima): 13 znanstvenih savjetnika (9 u trajnom zvanju), 1 viši znanstveni suradnik, 3 znanstvena suradnika, 2 viša asistenta i 3 asistenta. (usp. prilog 1)
- veliko iskustvo u provođenju znanstvenih projekata:
 - u razdoblju od 2007. do 2011. na Institutu je provedeno ukupno 16 znanstvenih projekata, čemu možemo dodati znanstvene projekte koje su znanstvenici s Instituta vodili izvan matične ustanove (jedan domaći i dva bilateralna takva projekta). (usp. prilog 2)

- u okviru tih projekata razvijena je bogata suradnja s mnogim znanstvenicima s brojnih znanstvenih i sveučilišnih ustanova u Hrvatskoj i u inozemstvu. (usp. prilog 3 i prilog 4)
- velik broj objavljenih radova (knjiga, znanstvenih članaka...) kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu. (u prosjeku 70 radova godišnje, desetak knjiga i šezdesetak članaka)
- velik broj domaćih, međunarodnih i inozemnih znanstvenih skupova na kojima znanstvenici s Instituta sudjeluju samostalnim izlaganjima. (u prosjeku 40 skupova godišnje)
- znatan broj znanstvenih nagrada i korištenih uglednih inozemnih ili domaćih stipendija. (usp. prilog 5)
- visok postotak novaka i asistenata koji su uspješno napredovali u zadanom roku. (usp. prilog 6)
- intenzivan stručni angažman u Hrvatskoj i u inozemstvu:
 - znanstvenici zaposleni na Institutu članovi su uredništva mnogih uglednih domaćih i stranih časopisa,¹ obnašajući pritom često i razne čelne funkcije,
 - znanstvenici zaposleni na Institutu urednici su knjižnih nizova ili zbornika mnogih uglednih domaćih i inozemnih izdavača.²
 - znanstvenici zaposleni na Institutu recenzenti su u mnogim uglednim domaćim i stranim časopisima.³
 - znanstvenici zaposleni na Institutu recenzenti su raznih izdanja (monografija, zbornika...) mnogih uglednih domaćih i inozemnih izdavača.⁴

¹ Primjerom: *Annual Review of Chaos Theory and Dynamics*, *Denkwege*, *Hegel-Jahrbuch*, *Heidegger Jahrbuch*, *Internationales Jahrbuch für Hermeneutik*, *Phainomena*, *Rhizai: Journal for Ancient Philosophy and Science*, *Theoria. Rivista di filosofia* itd.

² Primjerice: AGM, Zagreb (filozofska biblioteka "Meta"), Hrvatski studiji, Zagreb (Biblioteka Filozofija), Hrvatsko filozofsko društvo (biblioteka Filozofska istraživanja), Karl Alber, Freiburg i. Br. (Eugen Fink Gesamtausgabe), Leksikografski zavod Miroslav Krleža (HBL), Matica hrvatska, Zagreb (filozofska biblioteka "Aletheia"), Monza: Polimetrica (Advanced Studies in Mathematics and Logic), Školska knjiga, Zagreb (Hrestomatija filozofije), Vittorio Klosterman, Frankfurt am Main (Heidegger Forum), Wehrhahn Verlag (Studia philosophica Iaderensia) itd.

³ Primjerom: *Acta Analytica*, *Annuario filosofico*, *Denkwege*, *European Journal of Analytic Philosophy*, *International Journal for the Study of Skepticism*, *Internationales Jahrbuch für Hermeneutik*, *Journal of Philosophical Research*, *Phainomena*, *Philosophy Study*, *Rhizai: Journal for Ancient Philosophy and Science*, *Theoria. Rivista di filosofia* itd.

⁴ Primjerom: Brill Publishing Company, Filozofski inštitut ZRC SAZU (Ljubljana), Nova revija (Ljubljana), Palgrave Macmillan, Parerga Verlag (Berlin), Springer, Verlag Attempto (Tübingen), Verlag Karl Alber (Freiburg i. Br.), Verlag Mohr Siebeck (Tübingen), Verlag Vittorio Klostermann (Freiburg am Main), Znanstveni institut Filozofske fakultete v Ljubljani itd.

- znanstvenici zaposleni na Institutu recenziraju i razne domaće i inozemne znanstvene i sveučilišne projekte, odnosno programe (za MZOS RH, za Javnu agenciju za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, za Catholic University of Leuven),
 - znanstvenici zaposleni na Institutu članovi su brojnih uglednih hrvatskih i inozemnih strukovnih udruga, ustanova i akademija, obnašajući pritom često i razne čelne funkcije u tim udrugama, ustanovama ili akademijama.⁵
2. O velikom nastavnom iskustvu i potencijalu Instituta za filozofiju svjedoče sljedeći pokazatelji:
- struktura znanstvenog kadra (prema znanstveno-nastavnim zvanjima): 7 redovitih profesora, 5 izvanrednih profesora, 2 docenta (usp. Prilog 1).
 - dugogodišnja suradnja s gotovo svim sveučilišnim ustanovama u Hrvatskoj na kojima se izvodi nastava iz filozofije⁶ i s mnogim uglednim inozemnim Sveučilištima.⁷
- Znanstvenici zaposleni na Institutu izvodili su ili i dalje izvode nastavu iz raznih filozofskih kolegija na tim sveučilištima, pri čemu su bili mentori mnogim studentima pri izradi njihovih završnih, diplomskih ili doktorskih radova.
3. O razvijenoj izdavačkoj djelatnosti Instituta za filozofiju svjedoče sljedeći pokazatelji:
- tematska i žanrovska raznolikost izdanja Instituta za filozofiju – od povijesti hrvatske filozofije do suvremenih rasprava kako u kontinentalnoj tako i u analitičkoj tradiciji, od časopisa preko zbornika do filozofski i filološki interdisciplinarno zahtjevnih dvojezičnih izdanja (usp. prilog 7).

⁵ Primjerice: American Philosophical Association, Association of Symbolic Logic, Cognitive Science Society, DAAD Alumni, European Society of Analytic Philosophy, Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit (alumni), Fulbright Foundation (alumni), Gesellschaft für antike Philosophie, IAA (International Association of Aesthetics), International Plato Society, International Society for Neoplatonic Studies, International Society for the Study of Skepticism, Internationale Gesellschaft 'System der Philosophie', Internationale Hegel-Vereinigung, Internationale Johann-Gottlieb-Fichte-Gesellschaft, Internationale Schelling-Gesellschaft, Kant-Gesellschaft, L'Académie Internationale de Philosophie des Sciences, L'Institut international de philosophie, Martin-Heidegger-Gesellschaft, OPO (Organization of Phenomenological Organizations), Phi Kappa Phi Honour Society (alumnus), Plato Society of Zagreb, Sophia: European Foundation for the Advancement of Doing Philosophy with Children, Southeast European Association for Ancient Philosophy, The British Society for Phenomenology itd.

⁶ Filozofski fakultet Družbe Isusove (Zagreb), Filozofski fakultet Sveučilišta u Osijeku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru.

⁷ Primjerice: Australian National University (Canberra), Hong Kong Baptist University, Humboldt Universität zu Berlin, Universität Freiburg i. Br., Universität Konstanz, Universität Tübingen, University College London, University of California (Berkeley), University of Copenhagen, University of Memphis, University of Tokyo itd.

·velik broj eminentnih suradnika iz zemlje i inozemstva s raznih uglednih domaćih i inozemnih ustanova, u prvom redu filozofa, ali i filologa, povjesničara, leksikografa, fizičara i povjesničara znanosti (usp. prilog 8 i prilog 9).

4. Institucionalna samostalnost

- pokazala se u proteklih dvadesetak godina (Institut postaje samostalnim javnim institutom 1993. g.) izrazito poticajnom u smjeru tematskog pluralizma: još ranih devedesetih znanstvena istraživanja na Institutu bila su usmjerena primarno prema povijesti hrvatske filozofije, danas se međutim na Institutu istražuju u podjednakoj mjeri i aktualni filozofski problemi (kako iz kontinentalne tako i iz analitičke perspektive, ali sve više uključujući i interdisciplinarni pristup) kao i povijest filozofije (hrvatske, grčke, njemačke...).
- taj tematski pluralizam omogućio je i potaknuo sve bogatiju suradnju s filozofima i znanstvenicima s drugih znanstvenih i sveučilišnih ustanova u zemlji i inozemstvu preko znanstvenih projekata i drugih oblika znanstvenoistraživačkog rada, ali i u formi nastavnog angažmana kao i u okviru izdavačke djelatnosti.
- institucionalna samostalnost pokazala je svoju prednost i u povećanoj prilagodljivosti Instituta različitim okvirima organizacije znanstvenog istraživanja – od programa trajne istraživačke djelatnosti (devedesetih godina) do aktualnih znanstvenih projekata. Kao samostalna znanstvena ustanova s relativno malim brojem zaposlenih znanstvenika (do dvadeset) Institut je u mogućnosti donositi brze i kvalitetne odluke u izravnom interesu struke kojoj je posvećen, potičući u tom procesu odlučivanja inicijativu svakoga svoga člana. Ova se prednost posebno jasno očitovala u proteklom projektom ciklusu (2007–2011), u kojem je na svojim projektima Institut ujedinio velik broj vodećih domaćih stručnjaka u pojedinim filozofskim disciplinama i užim znanstvenoistraživačkim temama, pridonijevši tako okrupnjivanju znanstvenih (filozofskih) istraživanja na razini države.

Slabosti

Slabosti Instituta za filozofiju prepoznajemo:

- prvo, u premalenom broju novaka u odnosu na broj znanstvenika zaposlenih na Institutu,
- drugo, u nepostojanju doktorskih studija u okviru Instituta,

treće, u nedostatnom broju znanstvenih simpozija i skupova u organizaciji Instituta,
četvrto, u nedostatnoj opremljenosti knjižnice Instituta,
peto, u nedostatno kvalitetnom radu arhiva Instituta,
šesto, u nedostatnoj administrativnoj potpori znanstvenom radu Instituta.

1. U ovom trenutku u Institutu je zaposleno 17 znanstvenika i 5 novaka (3 asistenta i 2 viša asistenta), dakle tri do četiri puta više znanstvenika u odnosu na novake. K tome, treba istaknuti da su svi novaci pri kraju svog mandata: asistenti su pri kraju izrade svojih disertacija i možemo očekivati da će ih uskoro i obraniti, viši asistenti po svoj će prilici uskoro pokrenuti postupak izbora u zvanje znanstvenog suradnika. To znači da bi Institut uskoro mogao ostati bez novaka – jasno, ne odobre li mu se nova novačka mjesta (što se posljednji put dogodilo 2006. godine – dakle, prije punih šest godina). (usp. prilog 1)
2. Premda je Statutom Instituta predviđena mogućnost nastavne djelatnosti, Institut nije nikad u svojoj povijesti samostalno organizirao niti pak sudjelovao u organizaciji sveučilišne nastave iz filozofije. Pojedinačno su međutim gotovo svi znanstvenici zaposleni na Institutu držali nastavu iz raznih filozofskih kolegija na raznim (gotovo svim) sveučilištima u Hrvatskoj (usp. ovdje pod rubrikom Snaga, br. 2) te su tako stekli i visoka znanstveno-nastavna zvanja (usp. prilog 1). Pritom su posrijedi bili uglavnom obvezni kolegiji, propisani programom dotične sveučilišne ustanove, bez izravne veze s temama znanstvenih projekata provođenih na Institutu. Drugim riječima, rezultati brojnih znanstvenih istraživanja provođenih na Institutu za filozofiju nisu našli svoju neposrednu primjenu u sveučilišnoj nastavi filozofije. U tom smislu, Institut smatra svojom slabošću nepostojanje doktorskih studija koje bi organizirao samostalno ili u suradnji s drugim znanstvenim ili sveučilišnim ustanovama u zemlji ili u inozemstvu i u okviru kojih bi znanstvenici zaposleni na Institutu mogli koncipirati svoje kolegije tako da ih povežu izravno s temama i rezultatima svojih znanstvenih istraživanja.
3. U posljednjih dvadesetak godina znanstvenici s Instituta sudjelovali su u radu programskih ili organizacijskih odbora brojnih znanstvenih simpozija i skupova u organizaciji kojih sam Institut nije sudjelovao, nego su ih organizirale druge znanstvene ili sveučilišne ustanove, strukovne udruge i sl. Pritom broj znanstvenih simpozija i skupova koje je u istom periodu organizirao sam Institut (samostalno ili u suradnji s kojom drugom ustanovom, udrugom itd.) ne može biti sasvim zadovoljavajući. (usp. prilog 10) Dojam je

dakle da bi Institut mogao i puno bolje iskoristiti očite organizacijske sposobnosti svojih zaposlenika.

4. Knjižnica Instituta izvrsno je opremljena po pojedinim projektima, kad se dakle radi o specifičnim temama pojedinih znanstvenih istraživanja, kako su definirane dotičnim znanstvenim projektima. No kad je riječ o kapitalnim filozofskim izdanjima (primjerice, o standardnim izdanjima sabranih djela pojedinih velikih filozofa i sl.) institutska je knjižnica krajnje oskudna.
5. Dva su glavna problema vezana uz arhiv Instituta: prvo, proteklih je dvadesetak godina arhiv Instituta vođen izrazito pasivno, tj. bez aktivne politike sustavnog prikupljanja nove arhivske građe, vezane u prvom redu uz hrvatsku filozofsku baštinu (ostavštine, rukopisi itd.), i drugo, prikupljena građa još uvijek nije u potpunosti obrađena na primjeren način. Institut je u više navrata pokušao dobiti radno mjesto arhivista, kako bi riješio ova dva problema, ali je u tim svojim nastojanjima uspio tek nedavno (u lipnju 2012).
6. Posljednjih desetak godina organizacija znanstvenog rada pokazuje se u administrativnom pogledu sve zahtjevnijom (primjerom, pri prijavi znanstvenih projekata, pri prezentaciji rezultata znanstvenih istraživanja na Web-u, pri uređivanju periodičkih publikacija itd.). Institut nije uvijek dovoljno brzo reagirao na te promjene i novonastale zahtjeve usavršavajući sve svoje administrativno osoblje u smjeru stjecanja novih potrebnih vještina i angažirajući ga intenzivnije u ispunjavanju tih zahtjeva.

Prilike

Svoje prilike u nadolazećem periodu vidimo u sljedećem:

1. Glavne znanstvenoistraživačke zadaće Instituta za filozofiju i pojedine znanstvene teme kojima se namjeravamo baviti u sljedećem petogodišnjem razdoblju (usp. ovdje pod rubrikom Znanstvene teme) dobro se uklapaju u neke aktualne nacionalne i europske, odnosno svjetske prioritete:
 - istraživanje povijesti hrvatske filozofije i filozofija uopće (kao humanistička znanost) uklapaju se u aktualne državne prioritete u znanosti (prema *Kratkoročnim i dugoročnim strateškim pravcima istraživanja u RH* - <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=6605&sec=2130>), među kojim se prioritetima izrijekom navode humanističke znanosti i hrvatski identitet.

- kognitivno-komunikacijska istraživanja s teorijom odlučivanja (kao važan dio nekih znanstvenoistraživačkih tema predviđenih ovom Strategijom) uklapaju se u jedan od prioriternih smjerova znanstvenog istraživanja u svijetu (usp. *Emerging Science and Technology Priorities in Public Research Policies in the EU, the US and Japan*, European Commission, final report, March 2006).
- naša su znanstvena istraživanja u cjelini dobro usklađena s UNESCO-vim prijedlogom *Recommendations on the Teaching of Philosophy in Europe and North America*, 14-16 February 2011, Milan, Italy).

Možemo očekivati da će nam ova dobra usklađenost s aktualnim nacionalnim i internacionalnim prioritetima pomoći pri dobivanju sredstava za naše projekte, pri odobravanju novih novačkih radnih mjesta, u organizaciji znanstvenih skupova, pri daljnjem širenju kruga naših suradnika, pri objavljivanju naših znanstvenih radova itd.

2. Već uspostavljena jaka individualna suradnja sa znanstvenicima s brojnih inozemnih znanstvenih i sveučilišnih ustanova kao i s domaćim znanstvenim i sveučilišnim ustanovama, kako filozofskim, tako i nefilozofskim, mogla bi nam biti od velike pomoći pogotovo u našim nastojanjima oko organizacije doktorskih studija iz filozofije u izvedbi kojih ne bismo sudjelovali samo individualno, pojedini znanstvenici, nego i institucionalno, kao znanstveni institut u cjelini.
3. Iako Institut u proteklom razdoblju nije razvio institucionalizirane oblike međunarodne suradnje, pojedini znanstvenici zaposleni na Institutu razvili su u proteklih dvadesetak godina veoma bogatu individualnu suradnju s raznim inozemnim sveučilišnim i znanstvenim institucijama (usp. prilog 3). Ta bogata individualna suradnja s inozemstvom prilika je koju Institut može iskoristiti u smjeru uspostavljanja suradnje s istim ustanovama na institucionalnoj (a ne samo na individualnoj) razini.

Prijetnje

Probleme koji bi mogli ugroziti kvalitetu znanstvenog rada na Institutu vidimo prvenstveno u sljedećem:

1. Rastuća birokratizacija prijavljivanja i provođenja znanstvenih projekata postavlja pred Institut zahtjeve koje s postojećim pratećim osobljem gotovo da i neće biti moguće ispuniti.
2. Sve izraženija tendencija da se istraživačka i nastavna djelatnost u području humanističkih znanosti izloži tržišnim uvjetima rada sama je po sebi izrazito loša: temeljna su znanstvena istraživanja vodeći strateški interes društva i ne mogu se podrediti taktici tržišnoga privređivanja. Upravo suprotno, zaštićenost od tržišnih uvjeta privređivanja čuva kvalitetu znanstvenog rada, po mjerilima znanstvene (a ne tržišne) izvrsnosti.
3. Slaba osjetljivost medija i javnosti na važnost znanosti kao ključnoga strateškoga produktivnoga čimbenika u društvu sustavno suzbija sva naša nastojanja da rezultate rada na Institutu uspješno prezentiramo široj javnosti. Mediji i javnost usmjereni su gotovo sasvim na trenutačne i kratkoročne ciljeve.
4. Nedostatno ulaganje Republike Hrvatske u znanost i nesrazmjerno ulaganje u humanističke znanosti u odnosu na druga znanstvena područja izravno će utjecati na realizaciju pojedinih ciljeva ove Strategije (primjerice, otvaranje novih novačkih radnih mjesta, uklanjanje navedenih nedostataka u radu arhiva i knjižnice, kadrovska pojačanja u pratećim službama, potrebna usavršavanja postojećeg administrativnog kadra, izdavačka djelatnost, organizacija znanstvenih skupova, posebno međunarodnih, itd.).

III. Strateški ciljevi Instituta za filozofiju (opći ciljevi)

Strateške ciljeve Instituta u nadolazećem petogodišnjem razdoblju (2013–2017) dijelimo prema sljedećim kategorijama:

- prvo, znanstveni ciljevi,
- drugo, izdavački ciljevi,
- treće, nastavni ciljevi,
- četvrto, prezentacijski ciljevi,
- peto, organizacijski ciljevi.

1. Znanstveni ciljevi.

Temeljni je opći strateški cilj rada Instituta za filozofiju povećanje znanja i unapređenje prosuđivanja u filozofiji, i to kroz tri Statutom Instituta definirane glavne znanstvenoistraživačke zadaće: aktualni filozofski problemi, povijest filozofije i povijest hrvatske filozofije.

U okviru ovog temeljnog strateškog cilja Institut će u nadolazećem petogodišnjem periodu posebno težiti realizaciji sljedećih ciljeva:

- dodatno intenzivirati i razgranati interdisciplinarna istraživanja – uz dugogodišnju intenzivnu suradnju s filozofima, fizičarima, povjesničarima itd., što više razviti i nedavno uspostavljenu suradnju sa znanstvenicima iz nekih drugih znanstvenih disciplina (neuroznanost, kognitivna znanost, umjetna inteligencija itd.) proširiti i institucionalizirati na individualnoj razini već uspostavljenu suradnju s brojnim znanstvenim i sveučilišnim ustanovama u zemlji i svijetu.
- kvalitetnim se znanstvenim projektima izboriti za nova novačka radna mjesta.
- privući i u nadolazećem projektnom ciklusu velik broj kvalitetnih domaćih i inozemnih suradnika na naše znanstvene projekte.
- upriličiti znanstvene skupove u organizaciji Instituta znatno češće nego što je to bio slučaj u proteklom razdoblju.
- očuvati (eventualno i povećati) visoku znanstvenu produktivnost (kako kad je riječ o radovima objavljenima u inozemstvu, tako i kad je riječ o radovima objavljenima u Hrvatskoj).
- očuvati visoku razinu stručnog angažmana kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu.
- povećati broj znanstvenih suradnika i tako uravnotežiti omjer znanstvenih zvanja (odnosno znanstvenih radnih mjesta).

2. Izdavački ciljevi.

U okviru svoje izdavačke djelatnosti Institut će u nadolazećem petogodišnjem razdoblju posebno težiti realizaciji sljedećih strateških ciljeva:

- podići referentnost publikacija (kojom u ovom trenutku nismo zadovoljni).
- dodatno intenzivirati tematsku raznolikost izdanja. (Prednost je Instituta otvorenost prema raznim filozofskim školama i tradicijama, obogaćena u posljednje vrijeme sve intenzivnijim interdisciplinarnim pristupom. Među našim izdanjima međutim dominiraju ona posvećena povijesti hrvatske filozofije. Cilj nam je da se bogatstvo različitih pristupa i tradicija što se njeguju na Institutu, od kontinentalnoga i analitičkoga do interdisciplinarnoga pristupa, čim više očituje i u tematskoj raznolikosti naših izdanja.)
- proširiti krug suradnika. (Premda bismo sadašnjim brojem suradnika mogli biti sasvim zadovoljni, procjenjujemo da postoje realni izgledi za njegovo povećanje.)

3. Nastavni ciljevi.

Kad je o nastavi riječ, temeljni je opći strateški cilj Instituta neposredna implementacija rezultata znanstvenih istraživanja u studij filozofije. Budući da su studiji na kojima predajemo filozofske kolegije programski unaprijed već definirani prema potrebama i koncepcijama dotičnih sveučilišnih odjela i odsjeka, neovisno o pojedinim našim znanstvenim istraživanjima, nismo u mogućnosti u okviru tih kolegija ni izbliza dovoljno sustavno i ekstenzivno izlagati o rezultatima svojih znanstvenih istraživanja. Preostaje nam dakle da sami organiziramo studij u kojem ćemo ekstenzivno i sustavno izlagati o rezultatima svojih znanstvenih istraživanja. Institut smatra doktorski studij filozofije, samostalan ili u suradnji s drugim domaćim ili inozemnim ustanovama, najboljim rješenjem ovog problema. Veliko nastavno iskustvo i potencijal (usp. ovdje pod rubrikom Snaga, br. 2), uz jak znanstveni potencijal (usp. ovdje pod rubrikom Snaga, br. 1), govore u prilog našem uvjerenju da smo kadrovski u potpunosti spremni za taj pothvat.

4. Presentacijski ciljevi.

Presentacijske ciljeve Instituta dijelimo na one usmjerene prema presentaciji Instituta u široj znanstvenoj zajednici i one usmjerene prema presentaciji Instituta u široj javnosti.

- kad je riječ o presentaciji rada Instituta u širem znanstvenom okruženju uglavnom možemo biti zadovoljni. O ugledu što ga Institut uživa u široj znanstvenoj sredini svjedoči bogata već uspostavljena suradnja (na nacionalnoj i internacionalnoj razini) kako u znanstvenoistraživačkom, tako i u nastavnom, odnosno izdavačkom smislu. (usp. ovdje pod rubrikom Snaga) Naše se ambicije u ovom pogledu kreću uglavnom u smjeru daljnjeg intenziviranja i institucionaliziranja suradnje s inozemnim znanstvenicima i znanstvenim, odnosno sveučilišnim ustanovama, i u smjeru jačanja suradnje sa znanstvenicima i ustanovama iz područja prirodnih, medicinskih i tehničkih znanosti.
- kad je riječ o presentaciji rada Instituta u široj javnosti, moramo još jednom istaknuti glavnu zapreku našim nastojanjima u tom smjeru: mediji i šira javnost usredotočeni su uglavnom na kratkoročne ciljeve i materijalne vrijednosti i ne pokazuju ozbiljniji interes za humanističke znanosti, filozofiju pogotovo. U takvim okolnostima ozbiljno osmišljen prodor u medijski prostor iziskuje kontinuiran i sustavan napor, koji bi mogao negativno utjecati na kvalitetu znanstvenog rada. Institut će stoga pokušati raznim inicijativama i manifestacijama (preko televizije, radija, interneta, predstavljanjem svojih edicija, sudjelovanjem u javnim raspravama, organiziranjem javnih tribina, postavljanjem

izložbi posvećenih pojedinim znamenitim hrvatskim filozofima itd.) učiniti svoj rad što prepoznatljivijim široj javnosti, pazeći pritom da ta prezentacijska nastojanja ne ugroze kvalitetu znanstvenog rada, koji nam ostaje glavna briga i zadaća.

5. Organizacijski ciljevi.

Organizacijski ciljevi Instituta u nadolazećem petogodišnjem periodu vezani su jednim dijelom uz neke već naznačene slabosti Instituta, drugim pak dijelom uz već istaknut trend posljednjih desetak godina administrativno sve zahtjevnije organizacije znanstvenog rada.

Konkretno, organizacijski bi ciljevi Instituta u periodu od 2013. do 2017. bili sljedeći:

- u što većoj mjeri opremiti knjižnicu Instituta kapitalnim filozofskim izdanjima.
- ustrojiti rad arhiva Instituta prema zahtjevima struke: s aktivnom politikom prikupljanja arhivske građe i s primjerenom stručnom obradom prikupljene građe.
- intenzivirati uključivanje pratećih službi u pojedine aspekte rada na Institutu (primjerom, pri prijavi znanstvenih projekata, u okviru izdavačke djelatnosti, u sklopu prezentacijskih nastojanja, u okviru eventualne nastavne djelatnosti itd.).
- omogućiti zaposlenicima Instituta potrebna daljnja (informatička, računovodstvena itd.) usavršavanja.

Realizacijom ovih strateških ciljeva (znanstvenih, izdavačkih, nastavnih, prezentacijskih i organizacijskih) bile bi uklonjene sve slabosti Instituta (navedene u okviru SWOT-analize pod rubrikom Slabosti) i iskorištene sve njegove prednosti (navedene u okviru SWOT-analize pod rubrikom Snaga) u smjeru još boljih znanstvenih, izdavačkih, nastavnih i prezentacijskih rezultata.

IV. Očekivani ishodi strateškog programa znanstvenih istraživanja (vezani uz opće ciljeve)

Očekivane ishode navodimo prema gore istaknutim strateškim ciljevima.

1. Očekivani znanstveni ishodi.

- očekujemo da će naša znanstvena istraživanja u nadolazećem periodu očitovati sve izrazitiji interdisciplinarni karakter. Očekujemo također da će u cjelokupnom našem znanstvenom radu rasti udio tema bitno povezanih s pojedinim prirodnim, medicinskim i tehničkim znanostima. Ova se naša očekivanja temelje na svjetskom trendu sve intenzivnijeg povezivanja filozofije s drugim znanostima, koji se sve više reflektira i u

Institutu, kao i na već uspostavljenim kontaktima i suradničkim odnosima pojedinih znanstvenika zaposlenih na Institutu sa znanstvenicima iz drugih struka i znanstvenih područja, više ili manje srodnih filozofiji.

- očekujemo da će u nadolazećem periodu Institut uspostaviti s nekim domaćim i inozemnim znanstvenim i sveučilišnim ustanovama suradnju na institucionalnoj (a ne tek individualnoj) razini u okviru pojedinih znanstvenih projekata, izdavačkih pothvata, doktorskih studija i sl. Svoja očekivanja temeljimo na bogatoj već uspostavljenoj individualnoj suradnji s brojnim znanstvenicima zaposlenima na tim ustanovama.
- očekujemo da će nam kvaliteta naših projekata i dosadašnje naše veoma uspješno vođenje novaka (do doktorata i prvog znanstvenog zvanja) pomoći u otvaranju novih novačkih radnih mjesta. S druge strane, realizacija ovog našeg strateškog cilja u znatnoj će mjeri ovisiti o financijskoj situaciji (u zemlji i svijetu), na koju Institut ne može izravno utjecati.
- očekujemo da će se u nadolazećem periodu broj znanstvenih projekata na Institutu po svoj prilici znatno smanjiti, u skladu s najavljenom državnom politikom okrupnjivanja znanstvenih projekata i smanjivanja ukupnog njihovog broja, ali bi unatoč tome broj suradnika na našim projektima mogao ostati približno isti.
- očekujemo da će se broj znanstvenih skupova u organizaciji Instituta u nadolazećem periodu znatno povećati u odnosu na protekli period. Treba pritom svakako naglasiti da će realizacija ovog našeg strateškog cilja u velikoj mjeri ovisiti o financijskoj situaciji u zemlji, konkretno o sredstvima koja će Ministarstvu stajati na raspolaganju za potporu znanstvenim skupovima.
- očekujemo i dalje veoma visoku znanstvenu produktivnost Instituta. Ne vidimo okolnosti koje bi u tom pogledu mogle vršiti negativan utjecaj.
- očekujemo i dalje veoma intenzivan stručni angažman znanstvenika zaposlenih u Institutu. Ne vidimo okolnosti koje bi u nadolazećem periodu mogle taj angažman učiniti manje intenzivnim.
- očekujemo da će napredovanjem sadašnjih naših asistenata i viših asistenata u nadolazećem periodu omjer znanstvenih radnih mjesta (od znanstvenog suradnika do znanstvenog savjetnika) biti ujednačeniji. Ova svoja očekivanja temeljimo na dostatno

visokoj znanstvenoj produktivnosti naših asistenata i viših asistenata, koja njihovo napredovanje u znanstveno zvanje znanstvenog suradnika čini veoma vjerojatnim.

2. Očekivani izdavački ishodi.

- očekujemo da će na kraju nadolazećeg perioda referentnost naših publikacija biti znatno veća. Ne vidimo ozbiljnijih razloga koji bi nas mogli omesti u realizaciji ovog našeg cilja.
- očekujemo da će se tematska raznolikost našeg znanstvenog rada u nadolazećem razdoblju bolje očitovati i u našim izdanjima. Realizacija ovog našeg strateškog cilja u dobroj će mjeri ovisiti i o financijskoj situaciji u zemlji.
- očekujemo da će daljnje jačanje tematske raznolikosti naših izdanja, posebno u smjeru kontinentalne i analitičke filozofske tradicije kao i u smjeru interdisciplinarnosti, pogodovati daljnjem širenju kruga naših suradnika.

3. Očekivani nastavni ishodi.

- očekujemo da ćemo se u nadolazećem periodu najprije usuglasiti oko koncepcije doktorskog studija koji namjeravamo izvoditi u organizaciji Instituta, da ćemo također naći znanstvene i sveučilišne ustanove u Hrvatskoj i inozemstvu koje će pokazati spremnost da u suradnji s nama organiziraju doktorski studij iz filozofije ili iz humanističkih znanosti, da ćemo u suradnji s tim ustanovama sastaviti program dotičnog doktorskog studija i predložiti ga nadležnim ustanovama. Očekujemo također da će program tog doktorskog studija biti pozitivno ocijenjen i sam doktorski studij odobren i da ćemo u nadolazećem petogodišnjem periodu već krenuti s izvođenjem nastave. Svoja očekivanja temeljimo na velikom nastavnom iskustvu, uz jak znanstveni potencijal, i na bogatoj dosadašnjoj (makar i sasvim individualnoj) suradnji s raznim znanstvenim i sveučilišnim ustanovama u zemlji i u svijetu, koje bi mogle naći i svoj interes u organizaciji zajedničkog doktorskog studija.

4. Očekivani prezentacijski ishodi.

- očekujemo daljnje jačanje ugleda Instituta u široj znanstvenoj sredini. Svoja očekivanja temeljimo na sve intenzivnijoj našoj suradnji sa znanstvenicima iz raznih znanstvenih disciplina i područja.
- nemamo pretjeranih očekivanja kad je riječ o percepciji Instituta u široj javnosti. Svoj oprez temeljimo na činjenici da je šira javnost – u vremenima krize pogotovo –

usmjerena više prema političkim i ekonomskim problemima, ili pak prema zabavi i sportu, a ne prema znanosti i filozofiji.

5. Očekivani organizacijski ishodi.

- očekujemo da ćemo barem donekle poboljšati fond knjižnice kad je riječ o kapitalnim filozofskim izdanjima. Realizacija ovog našeg strateškog cilja u potpunosti ovisi o sredstvima koja će nam biti odobrena za tu svrhu.
- očekujemo da će u nadolazećem periodu rad arhiva Instituta biti ustrojen prema zahtjevima struke.
- očekujemo da će se u nadolazećem periodu prateće službe intenzivnije uključivati u pojedine aspekte rada na Institutu. Svoje očekivanje temeljimo na okolnostima koje takav, sve intenzivniji angažman pratećeg osoblja u sve većoj mjeri zahtijevaju.
- očekujemo da će prateće osoblje u nadolazećem periodu steći nove vještine potrebne ili dobrodošle u obavljanju dotičnih poslova. Realizacija ovog našeg strateškog cilja dobrim dijelom ovisi o sredstvima koja će nam stajati na raspolaganju za usavršavanje administrativnog osoblja.

V. Program rada i posebni ciljevi

U nadolazećem četverogodišnjem razdoblju u Institutu za filozofiju planiraju se istraživati sljedeće teme:

1. Filozofija i hrvatski identitet
 - 1.1. Hrvatska filozofija i njezin kontekst
 - 1.2. Svijet, Europa i hrvatski identitet
2. Spoznaja, promjena i odlučivanje
 - 2.1. Um i racionalnost
 - 2.2. Promjena, uzročnost i sloboda
3. Filozofija, znanost i kultura
 - 3.1. Metafizika i mogućnost njezina napuštanja
 - 3.2. Znanje i prosuđivanje

1. Filozofija i hrvatski identitet

1.1. Hrvatska filozofija i njezin kontekst

1.1.1. Platonova filozofija u djelima hrvatskih filozofa od 12. do 16. stoljeća

Obrađivat će se djela nekolicine najznačajnijih starijih hrvatskih filozofa navedenog razdoblja pod osobitim vidom, tj. polazeći od pitanja koliko je u njima zamjetan utjecaj nekog od učenja Platonove filozofije ili pak neke od interpretacija te filozofije.

U okviru rada na temi bit će kao podteme obrađeni sljedeći filozofi i njihova djela:

- Herman Dalmatin s posebnim naglaskom na njegovoj kozmologiji izloženoj u djelu *De essentiis*; pritom će se to djelo analizirati napose s obzirom na prisutnost u njemu kozmologijskih stavova što ih Platon izlaže u svom dijalogu *Timej*. U okviru te podteme obradit će se i pitanje pretpostavki Hermanove recepcije Platonove filozofije u arapskih filozofa, s naročitim osvrtom na djelovanje intelektualnog kruga oko značajnog arapskog filozofa Al-Kindija.
- Tumačenje Platonova *Timeja* u djelu Frane Petrića.
- N. V. Gučetić i njegova koncepcija ljubavi, što je jedna od ključnih tema renesansne filozofije koja temeljnu inspiraciju nalazi upravo u Platonovu nauku o ljubavi, a koju Gučetić recipira preko renesansnih novoplatoničara, prije svega M. Ficina. Rad će se uglavnom bazirati na analizi njegova dijaloga *Dialogo d' amore*, ali i nekih drugih njegovih djela.
- Frane Petrić i njegovo djelo *L'amorosa filosofia* te usporedba njegove koncepcije ljubavi s onom N. V. Gučetića izloženom u *Dialogo d'amore*.
- Frane Petrić i značenje nehelenskih tradicija, napose značenje *Hermetičkih spisa* i *Kaldejskih proroštava* u njegovoj kritici peripatetičke tradicije.
- Odnos platoničke tradicije i kabale u djelima Jurja Dragišića i Pavla Skalića.
- Renesansni platonizam i počeci novovjekovne znanosti.

Ciljevi: izrada sintetičkoga prikaza prisutnosti Platonove filozofije i njenih interpretacija u starijih hrvatskih filozofa u razdoblju od 12. do 16. stoljeća, kroz prikaz specifičnih rješenja konkretnih pitanja u djelima tih filozofa.

1.1.2. Od kvalitativnog prema kvantitativnom razumijevanju svijeta

U istraživanju će se obrađivati jedan specifičan aspekt renesansne misli, naime problem predviđanja. Dominantan oblik predviđanja u razdoblju renesanse bila je astrologija. Unatoč tome što se ona danas ne može promatrati kao znanost, astrologija je imala značajno mjesto u intelektualnom, odnosno filozofskom životu prethodnih razdoblja, posebice renesanse. U istraživanju će se razmotriti kako se u razdoblju renesanse događaju promjene paradigmi (npr. zamjena geocentričke paradigme heliocentričkom) koje utječu i na promjenu razumijevanja predviđanja, što će dovesti do nestanka astrologije kao standardne (znanstvene) metode predviđanja i do njene zamjene drugačijim metodama. Sve to ukazuje na neke od uzroka koji će dovesti do potpune promjene temeljnog svjetonazora novovjekovnog čovjeka. Promjena se događa zbog nekoliko uzroka, poput racionalizacije (weberovski kao procesa odčaravanja svijeta), promjene ontologije koja se nalazi u temelju znanosti (pomak od idealističkog prema materijalističkom razumijevanju) te prestanka pridavanja karakteristika intencionalnosti svijetu i promjenama koje se u svijetu događaju. Sve te promjene dovest će do zamjene kvalitativnog objašnjenja svijeta kvantitativnim. Svi procesi koji se događaju tijekom renesanse i početkom novovjekovlja odražavaju tendenciju da se znanje o svijetu objektivizira i postane korisno u ljudskom djelovanju. Tako proces racionalizacije u stvari predstavlja proces promjene temeljnog ljudskog stava prema svijetu kao prostoru misterioznog i magičnog u novi stav koji svijet razumije kao uređeni sustav u kojem je moguća kalkulacija u djelovanju.

Kao polazište za istraživanje bit će uzeta sljedeća djela: *Epistolae mathematicae seu de divinatione* Jurja Dubrovčanina, *De cometarum significatione commentariolus* Andrije Dudića te *Disputationes in astrologiam* Giovannija Pica della Mirandole. U sklopu teme također će se referirati na djela J. Keplera, I. Newtona, Ch. Darwina te A. Comtea.

Ciljevi: objašnjenje razumijevanja razvoja i promjene ljudskog pristupa svijetu, što uključuje i promjenu razumijevanja mehanizama mijena u prirodi; objašnjenje razine promjene paradigme koja uz teleologijsko razumijevanje svijeta polako uključuje i funkcionalno razumijevanje svijeta; dodatno rasvjetljivanje kulturne/intelektualne klime renesansne i postrenesansne Europe te sagledavanje uloge i doprinosa hrvatskih renesansnih i postrenesansnih mislioca, kako starog tako i novoj paradigmi.

1.1.3. Razvoj i promjene peripatetičke filozofije nakon Petrića

Istraživanje će se usredotočiti na promjene u filozofiji aristotelizma u razdoblju od 16. do 18. st. s namjerom da se utvrdi zašto i kako do njih dolazi i kamo su usmjerene. Kao polazište će u prvom redu uzeti djela hrvatskih filozofa tog razdoblja, ali i nekih evropskih aristotelovaca, osobito djelo J. Mazzonija koji je bio Petrićev nasljednik na katedri platonizma u Rimu. Osobito će se istraživati sljedeće teme:

- Na predlošku djela Nikola Vitova Gučetića bit će istražena i prikazana renesansna peripatetička filozofija prirode (neba).
- Bit će istražena i prikazana Petrićeva kritika Aristotela u onim segmentima u kojima je mogla utjecati (i u kojima je utjecala) na razvoj ideje novovjekovne filozofije. Prvenstveno će biti razmatrana pitanja metafizike i fizike.
- U djelu Jurja Dubrovčanina istražiti će se prvenstveno spoznajni problemi s obzirom na Petrićevu kritiku Aristotelove koncepcije spoznavanja.
- U djelu Matije Frkića nalazimo izričite reference na Petrića, pa će se istraživanje odnositi na Frkićevu recepciju i kritiku Petrića. Općenito se pokazuje da se u 17. stoljeću još uvijek želi obraniti aristotelizam od renesansne kritike.
- U djelu Ruđera Boškovića istraživanje će se usmjeriti na one elemente koji se mogu shvatiti kao kritika renesansnog mišljenja.
- Mazzoniju će se pristupiti s tri aspekta: prvo će ga se promatrati kao konkordista koji je naslijedio Petrića na katedri u “La sapienza” u Rimu; zatim kao Galilejeva kolegu i učitelja čija je *De comparatione* utjecala na Galilejev antiaristotelizam; naposljetku kao na jednog od prvih modernih branitelja skeptičke filozofije što ga čini u nekim aspektima “modernijim” od moderne znanosti.

Ciljevi: određivanje oblika pripreme novovjekovnog pojma znanosti u renesansnom filozofiranju, posebno u renesansnim polemikama oko vrijednosti Platonove i Aristotelove filozofije; doprinos filozofskom razumijevanju jednog segmenta hrvatske kulturne baštine.

1.1.4. Petrićeve *Peripatetičke rasprave*

Rad na ovoj temi dio je projekta objavljivanja jedne od najznačajnijih knjiga hrvatske filozofske baštine, *Peripatetičkih rasprava* Frane Petrića. *Peripatetičke rasprave* sastoje se od 4 sveska. Dosad su objavljeni treći (2009) i četvrti (2012) svezak, a izdavanje drugog sveska predviđa se

koncem 2012. godine. Prijevodom prvog sveska kao i sastavljanjem popratnih bilježaka i tekstova tako bi se završio projekt objave cjelokupnih *Peripatetičkih rasprava*.

Prvi svezak *Peripatetičkih rasprava* veliki je i sveobuhvatni Petrićev kritičko-filološki prikaz Aristotelova života, djela i nasljeđa. Tematski je podijeljen u trinaest knjiga. U tim knjigama Petrić se bavi Aristotelovim životopisom (knj. 1), problemima vezanim uz Aristotelov opus (knj. 2–9), Aristotelovim sljedbenicima (knj. 10), različitim oblicima i motivima interpretacije Aristotela (knj. 11–12) i naposljetku dobrim stranama Aristotelove filozofije (knj. 13). Obuhvaća 178 stranica folio izdanja, što bi moglo, sudeći prema dosadašnjem iskustvu rada na *Peripatetičkim raspravama*, činiti preko 75 autorskih araka (preko 1 200 kartica) teksta. Priređeno izdanje sastojat će se od sljedećih dijelova: Predgovor; Uvodni tekstovi, posebice usredotočeni na objašnjenje Petrićevih filološko-kritičkih postavka i pristupa Aristotelovim djelima u cjelini; Redigirani i uređeni latinski tekst s prijevodom i bilješkama; Znanstveni aparati: indeks pojmova, indeks imena s objašnjenjima, indeks mjesta i bibliografija.

1.1.5. Ruđer Bošković i hrvatske filozofske tradicije

U okviru predložene teme obrađivat će se sljedeće podteme:

- Recepcija Boškovićeve prirodne filozofije u srednjoeuropskim zemljama:
 - u Austriji (Mako, Scherffer, Biwald, Storchenau, Ambschel);
 - u Sloveniji (Ambschel);
 - u Slovačkoj (Ivan Krstitelj Horvat);
 - u Češkoj (Pawlik, Tessianek);
 - u Ugarskoj (Antun Radić, Ivan Krstitelj Horvat, Josip Franjo Domin, Johann Alber).
- Filozofske teme u djelima liječnika Đure Baglivija, i to u njegovim djelima iz teorijske medicine, seizmologije i mineralogije. Posebno će se istražiti njegova upozorenja o “najvećoj potrebi opažaja u medicini” (*de maxima observationum in re medica necessitate*), uvrštena u djelo *De praxi medica*, koja se s pravom mogu smatrati temeljnom filozofijom medicine u kontekstu njegove epohe.
- Recepcija de Dominisova objašnjenja duge u srednjoeuropskim filozofskim udžbenicima. Već su na tu temu objavljena dva članka, a treba napisati treći, završni.
- Poetika Frane Petrića te mijene u poetici tijekom 17. i 18. stoljeća.

Glavni posebni *ciljevi* istraživanja: digitalizacija Boškovićevih djela, kako tiskanih tako i rukopisnih; primjena istraživanja u nastavi na sveučilišnoj razini, prvenstveno u okviru predmeta *Filozofija prirode i Povijest hrvatske filozofije*.

1.2. Svijet, Europa i hrvatski identitet

1.2.1. Demokratizacija i europeizacija u svjetlu globalizacije

Istraživanje ima za cilj osvijetliti noviji razvoj demokracije i proces europeizacije u svjetlu suvremene globalizacije, s posebnim obzirom na jugoistočnu Europu i Republiku Hrvatsku. Znanstvena tema obuhvaća tri problemska sklopa:

- *Definiranje i tumačenje pojmova.* U istraživanju će se iz povijesno-filozofskoga i filozofsko-političkoga obzora razmatrati i tumačiti pojmovi i definicije demokracije, demokratizacije, europeizacije, europskoga identiteta, globalizacije, liberalizma, republikanizma, socijalne pravednosti, solidarnosti, supsidijarnosti, demokratskoga odgoja i sl.
- *Povijesno-filozofsko i usporedno istraživanje.* Usporedit će se pojedini aspekti i ustanove antičke neposredne demokracije s elementima moderne predstavničke demokracije. Poglavito će se u suvremenom obzoru istražiti značenje i dosezi antičkih demokratskih tečevina zaštite i promicanja demokracije kao što su: teorikon, dijeta, ostrakizam, itd. Istraživat će se također razvoj ideje *res publica* od antičkoga polisa i rimske republike preko renesansnih gradova republika do moderne demokratske republike. Razmatrat će se modeli političkih konfederacija kroz povijest s kojima bi se mogla usporediti Europska Unija.
- *Demokratizacija i europeizacija na jugoistoku Europe.* Usporedit će se pojedini valovi europeizacije s procesima demokratizacije koji su provedeni, prvo, u zemljama koje su već ranije bile u Europskoj Uniji, kao Grčka i Italija, potom sa zemljama koje su u međuvremenu postale punopravne članice, kao Austrija, Slovenija, Mađarska, Bugarska i Rumunjska. U središtu je istraživanja Republika Hrvatska koja je zaključila pregovore za ulazak u Europsku Uniju. Cilj je ovoga segmenta istraživanja pokazati, s jedne strane, kako će europeizacija i demokratizacija na jugoistoku Europe utjecati na Europsku Uniju, te, s druge strane, utvrditi na koji će način euro-atlantska integracija utjecati na zemlje jugoistoka Europe i njihov međusobni odnos.

Krajnji *cilj* istraživanja jest rasvjetljenje dosega i ostvarenja demokratskih ustanova te uzroka demokratskih poteškoća i manjkavosti u suvremenom procesu europskih integracija. Razmotrit će se pitanje o prednostima i nedostacima ustroja Europske Unije kao saveza država ili savezne države. Istražit će se poteškoće i prepreke u izgradnji europskoga državnog naroda, europske političke javnosti i europskih stranaka s posebnim naglaskom na pitanju odnosa prema građanima. Uz opće filozofske uvide, rezultati istraživanja primijenit će se u mjerenju i prosudbi demokratizacije i europeizacije na razini Europske Unije, s jedne strane, te u pojedinim zemljama, posebice na jugoistoku Europe i u Republici Hrvatskoj.

2. Spoznaja, promjena i odlučivanje

2.1. Um i racionalnost

2.1.1. Logičke oprjeke i opravdanja u spoznajno-komunikacijskom procesu

Istraživanje se grana na

- istraživanje u okvirima opće teorije logičkih oprjeka i posljedice (polazeći od viševrijednosnih logika), logike opravdanja kao novoga oblika nekonsistentnosne logike i teorije skupnoga odlučivanja;
- istraživanje karaktera i mogućnosti same logičko-matematičke spoznaje te uloge apstraktnosti i apstrakcije u epistemičnome diskursu;
- istraživanje i logike promjene teorije i logike komunikacije i komunikacijskih norma, uključujući i fenomen socijalnoga učenja;
- primjenu logike u višeagentnim sustavima i izradu višeagentnih simulacija.

Tematika se raščlanjuje na sljedeće podteme. (a) Istražuju se logičke oprjeke u viševrijednosnim sustavima, kako bi se došlo do što općenitijih definicija pojedinih vrsta oprjeka. (b) Proširuje se logika opravdanja dopuštanjem međusobno oprječnih opravdanja. (c) Definira se još jedno proširenje logike opravdanja, i to u logiku induktivnih razloga, na primjeru formalizacije induktivne metode kako ju opisuje R. J. Bošković. Pomoću logike opravdanja ispituje se i doseg konstruktivističkoga pristupa odnosu determinizma i kontingentnosti u suvremenim ontologijskim dokazima (Gödel). (d) U primjeni, istražuju se oprjeke u logikama skupnoga

zaključivanja kao i diskurzivna dilema sa stajališta teorije logičkih oprjeka. Ispituje se nefunkcionalna semantika za pojedine načine skupnoga odlučivanja. (e) Istražuje se problem spoznaje matematičkih, odnosno u kontekstu neo-logicizma, logičkih objekata te mogućnosti logičkog znanja, te se posebno ispituje stajalište apriorizma. Pitanje spoznaje povezuje se s pitanjem prirode logičkih entiteta, te se ispituje teza o njihovoj apstraktnosti i epistemički princip apstrakcije. (f) Spoznajni se proces istražuje s aspekta dinamike promjene teorije, i to u smislu izmjene logike teorije (a ne samo izmjene u sastavu rečenica koje tvore teoriju). (g) Opisuje se normativna struktura komunikacije koja proizlazi iz logičke strukture jezika. (h) Opisuju se višeagentni sustavi u kojima agenti posjeduju mentalne stavove (vjerovanja, želje, namjere itd.) uz formalizaciju modalnom logikom i s prostorno-vremenskom dinamikom. Izrađuju se odgovarajuće simulacije.

Ciljevi: (1) ispitati logičke posljedice relativiranja razlike označenih i neoznačenih vrijednosti u više vrijednosnim logikama; ispitati logičke posljedice relativiranja definicije posljedice pomoću poretka istinitosnih vrijednosti, umjesto definicije posljedice pomoću apsolutnih istinitosnih vrijednosti; pokazati u kojoj mjeri formalno uvođenje opravdanja u logička sredstva može pomoći objasniti otklone od klasičnih logičkih načela u stvarnome zaključivanju epistemičnih činitelja; ispitati ima li modalno urušivanje u logičko-ontologijskim sustavima kao semantičku i ontologijsku posljedicu determinizam; ispitati ovisi li, i u kojoj mjeri, relacija oprjeka o relaciji posljedice, te kako taj odnos varira s promjenama u definiciji opreke i posljedičnoga odnosa; izraditi primjer formalizirane logike opravdanja kao poseban oblik nekonsistentnosne logike; izraditi primjer formalizirane logike induktivnih opravdanja – Boškovićeve indukcija; izraditi primjer konstruktivističke analize ontologijskoga dokaza uporabom logike opravdanja; primjenom rezultata teorije oprjeka izraditi primjere formalizacije skupnoga odlučivanja i zaključivanja; izraditi primjer nefunkcionalne logike u formalizaciji skupnoga odlučivanja i zaključivanja. (2) Ispitati je li matematičko i logičko znanje apriorno; ispitati koji su mehanizmi koji nam omogućuju apriorno znanje; analizirati neofregeovsku tezu o apstraktnosti logičkih entiteta kao i ulogu principa apstrakcije kao ključnoga elementa u epistemičkom diskursu. (3) Proširiti teoriju promjene teorije ispitivanjem načela promjene logike teorije; određivanje logičkih komunikacijskih normi; istraživanje tipologije normativnih sustava s obzirom na međuodnos formalnih i materijalnih normi; ispitivanje logičkih svojstava performativnih govornih radnji (deklaracija) s obzirom na uspostavljanje normi. (4) Izrada višeagentnih

simulacija dinamičkih sustava s naglaskom na socio-tehničke sustave; modalna formalizacija višeagentnoga sustava modalnom logikom i opisivanje dinamike kroz promjene prostornih i vremenskih relacija između agenata; višeagentna simulacija nekih ponašanja grupe agenata s mentalnim stavovima.

2.1.2. Nesvjesni um

Riječ je o interdisciplinarnom istraživanju koje će uzeti u obzir i filozofijski valorizirati sve one spoznaje i činjenice koje se mogu pokazati relevantnima za sustavnije istraživanje mentalnih fenomena, a što danas uključuje neuroznanost i kognitivnu znanost pa čak i kompjutacionalizam i robotiku. Ti će se empirijski izvori povezati s kontinentalnom, prvenstveno fenomenološkom, tradicijom.

Motivi za istraživanje: (a) Malo je vjerojatno da ćemo dobiti cjeloviti znanstveno-filozofijski uvid u prirodu svijesti bez razumijevanja procesa koji do nje dovode ili joj prethode, tj. bez razumijevanja mehanizama koje nazivamo “nesvjesnima”. (b) Uobičajeno tumačenje nesvjesnog koje se svodi na suprotnost odnosno negaciju svjesnosti slab je način razumijevanja tog fenomena. (c) Čini se da samo jezično obilježavanje (uz negativni prefiks “ne”) zavodi i navodi na krive zaključke (teorijsku nespojivost sa “sviješću”). (d) Može se učiniti paradoksalnim da se s demistifikacijom “misterioznosti uma”, koja se često spominje u filozofiji uma, pokušava u domeni istraživanja nesvjesnog, no to je ne samo moguće nego i opravdano.

Osnovne pretpostavke: (1) Nastanak i manifestacije svijesti u tijesnoj su (kauzalnoj?) vezi s masivnim procesima koji se odvijaju na organskoj osnovi a koje ne kontroliraju ni svijest ni volja. (2) “Nesvjesno” nije nikakav misteriozni (pa tako za znanost sumnjivi) objekt istraživanja. (3) Jedan od načina istraživanja zasigurno je i onaj koji prepoznaje značaj tjelesnog i afirmira ga kao oblik bivanja-u-svijetu. (4) Motorička spoznaja jedan je od oblika nesvjesnog ponašanja.

Anticipacija zaključaka: Ono što uspijevamo izraziti jezikom, odnosno propozicionalnim mišljenjem, kao i ono što oblikujemo voljom tek su dio onoga što se odvija u našem umu – i to manji dio. Suvremena neuroznanost uči nas da daleko najviše mentalne energije otpada upravo na obradu “podataka” u domeni nesvjesnog; na filozofiji je da prestane ignorirati takvu elementarnu činjenicu i pokuša, barem dijelom, rasvijetliti odnos između onoga što se odvija ispod praga svjesnosti i mentalne nadgradnje koje smo svjesni. Jedan od globalnih mogućih zaključaka jest i taj da postoje razni načini misaonosti, odnosno da razni procesi koji se odvijaju

u organizmu mogu ispunjavati funkciju mentalnih sadržaja pa čak i razboritog ponašanja i mišljenja. Suprotno danas dominantnom mišljenju o neposrednosti (osobito fenomenalne) svijesti čini se da je svijest spori proces (usp. Libetove eksperimente), iz čega proizlazi netrivialan zaključak kako u trenutku kada možemo govoriti o “vjerovanjima”, “nadama”, “težnjama”, “nakanama” i sl. – standardnim primjerima mentalnih stanja – već se mnogo toga dogodilo na tjelesnoj osnovi u vidu živčane dinamike koja posve izvjesno utječe na formiranje onoga što će potom doživjeti svoju manifestaciju u svijesti i u krajnjem slučaju postati ono što će se u umu oblikovati kao “zbilja”. Ništa od toga nije dato na izravan, odnosno neposredovani način, već je proizašlo iz procesa koji se odvijaju “on the inside” (Frith) a ti najčešće nisu pod patronatom viših kognitivnih centara.

Ciljevi: bolje razumijevanje prirode mentalnih fenomena, posebno svijesti; povezivanje s istraživačima (npr. neuroznanstvenicima) koji se ovom problematikom bave iz svog aspekta te moguća razmjena.

2.1.3. Introspekcija

Istraživanje će biti usredotočeno na sljedeće glavne teme:

- *Kriteriji atribucije introspektivnoga znanja:* posebna će pažnja pritom biti posvećena, prvo, kriterijima atribucije mentalnoga uopće, tj. kako mentalnih stanja i procesa, tako i pojedinih mentalnih sposobnosti, drugo, problemu antropomorfizma u primatologiji (primjerom, stavovima koje u tom pogledu zastupaju Frans de Waal, Robert Wright, Daniel Povinelli i dr.) i, treće, problemu atribucije introspektivnoga znanja u pojedinim ranim fazama kognitivnog razvoja.
- *Introspekcija i kolektivna intencionalnost:* istraživanje će biti usmjereno prema filogenezi i ontogenezi kolektivne intencionalnosti, s ciljem da se utvrde one faze u razvoju kolektivne intencionalnosti pri kojima se atribucija introspektivnog znanja čini opravdanom. Posebna će pažnja pritom biti posvećena eksperimentalnim istraživanjima M. Tomasella, H. Rakoczya, T. Behne itd.
- *Introspekcija i tzv. teorija uma (mindreading):* istraživanje će biti usmjereno primarno prema pojedinim fazama u razvoju te sposobnosti (*gaze following, social referencing, false belief attribution* itd.), s ciljem da se utvrdi u kojim momentima i na koji način razvoj introspektivne sposobnosti ovisi o pojedinim fazama u razvoju tzv. teorije uma.

- *Introspekcija i autizam*: naglasak će biti na istraživanjima U. Frith, F. Happé, S. Baron-Cohena i A. Lesliea, pri čemu će uz pojedine hipoteze o introspektivnom znanju u autista, posebna pozornost biti posvećena metodologiji istraživanja introspekcije u autističnih osoba.
- *Introspekcija i kultura*: posebna će pozornost biti posvećena, s jedne strane, pojedinim etnografskim istraživanjima (C. Lutz, J. Briggs, L. Abu-Lughod, R. Levy, M. Rosaldo itd.), s druge pak strane, kulturalnoj psihologiji emocija (B. Mesquita, H. R. Markus, S. Kitayama, A. Wierzbicka i dr.). Cilj je pritom istražiti mehanizam utjecaja kulture na emocije, posebno s obzirom na (eventualnu) ulogu introspekcije u tom mehanizmu.

Osnovni je *cilj* ovog istraživanja tezu o introspekciji kao sposobnosti koja sazrijeva, razvija se, i tezu o bitno socijalnoj konstituciji introspektivne sposobnosti sadržajno obogatiti istraživanjem specifičnih značenja što ih te teze poprimaju u pojedinim konkretnim (empirijski istraženim) okolnostima, utvrditi dakle konkretne, specifične implikacije tih teza u dotičnim okolnostima i pritom ta značenja i implikacije što suvislije sistematizirati.

2.2. Promjena, uzročnost i sloboda

2.2.1. Promjena, vrijeme i identitet: metafizički i metametafizički pristup

U istraživanju će se, dijelom usporedno a dijelom susljedno, razmatrati dvije skupine problema. *Prva* skupina problema može se sažeti u dva osnovna pitanja.

- *Kako stvari ustrajavaju tijekom promjene?* Razmotrit će se različiti predloženi odgovori i pokušati pokazati da najplauzibilnije objašnjenje glasi da stvari ustrajavaju tako što imaju različite vremenske dijelove. Točnije govoreći, pokušat će se pokazati da *ako* se problem promjene i ustrajavanja formulira onako kako je to uobičajeno u suvremenoj metafizici, onda teorija vremenskih dijelova predstavlja najbolje objašnjenje, a prigovori koji joj se obično upućuju nisu uvjerljivi.
- *Kako stvari postoje u vremenu?* Odgovor na prethodno pitanje sugerira da stvari postoje u vremenu tako što su protegnute u vremenu, dakle na sličan način na koji postoje i u prostoru. Isto tako, on sugerira da je prezentizam, tj. stajalište prema kojemu postoji samo ono što je sadašnje, neodrživ, te da treba prihvatiti neku varijantu neprezentizma, tj. stajališta prema kojemu postoji i ono što je prošlo ili buduće (ili i jedno i drugo). Razmotrit će se neki

uobičajeni problemi vezani uz stajalište prema kojemu su sva vremena jednakoga ontološkog statusa i pokušati pokazati da su oni ili samo prividni problemi ili da ne predstavljaju ozbiljnu prijetnju.

Druga skupina problema odnosi se na status predloženih odgovora te načina na koje se do njih došlo. U središtu razmatranja osobito će biti sljedeća pitanja:

- Je li problem promjene i ustrajavanja tijekom promjene stvaran ili samo prividan (npr. verbalni) problem?
- Je li apriorni pristup spomenutim pitanjima opravdan?
- Jesu li metafizički stavovi o promjeni i vremenu do kojih se dolazi apriornim istraživanjem smisleni i informativni?
- Ako je metafizički pristup spomenutim pitanjima opravdan, u kojoj mjeri on mora uzimati u obzir zdravorazumske intuicije o promjeni i vremenu a u kojoj mjeri mora polaziti od rezultata fizike?

Ciljevi: doprinos našem shvaćanju promjene i vremena; bolje razumijevanje odnosa između metafizike, zdravog razuma i znanosti.

2.2.2. Uzročnost, prirodni zakoni, djelovanje i sloboda volje

U istraživanju će se analizirati pojmovi uzročnosti, prirodnih zakona i djelovanja te će se povezati i primijeniti na formuliranje jedne vrste libertarijanskog rješenja problema slobode volje. Pretpostavka istraživanja jest zamisao da bi nam detaljnija usporedba postojećih teorija uzrokovanja i određenja prirodnih zakona te daljnja analiza pojma uzročnosti mogla dati i preciznije oruđe za objašnjenja kako je moguća sloboda volje i sloboda djelovanja u libertarijanskom smislu. Prvenstveno bi trebalo razlikovati bazično i složeno uzrokovanje, uzročne događaje i uzročne relacije, kao i analizirati je li moguće dati objašnjenje uzročnosti pomoću ne-uzročnih pojmova ili je sama uzročnost nešto potpuno temeljno i nesvodivo. Ako uspijemo pokazati da uz determinirano uzrokovanje i potpuno determinističke prirodne zakonitosti postoji i značajno probabilističko uzrokovanje (jasno je da postoje probabilistički zakoni prirode, no pitanje je koliko su oni značajni za libertarijansko rješenje problema slobode volje) i da se složeni uzročni procesi, pa makar djelomično bili sastavljeni od determinističkih zakonitosti, mogu pokazati kao probabilistički, onda bismo mogli dati dobre argumente za

libertarijanističko shvaćanje slobode volje i djelovanja, i to u smislu djelovateljsko-uzročnog libertarijanizma.

Istraživanje će biti podijeljeno u sedam faza. (1) Analizirat će se klasične teorije uzrokovanja i uzrokovanje kao slijed pravilnosti koje se ponavljaju. (2) Analizirat će se nekoliko najvažnijih teorija koje nastoje dati razjašnjenje uzročnosti u pojmovima nužnih i dovoljnih uvjeta. (3) Naglasak će biti na vezi uzročnih iskaza i protučinjeničnih iskaza. (4) Analizirat će se nekoliko najvažnijih argumenata i teorija koje nastoje objasniti što su to i koji oblik imaju prirodni zakoni. Dat će se detaljniji opis rabljenja pojma prirodnih zakona u objašnjenju volje i (slobodnog) ljudskog djelovanja u smislu problema slobode volje. (5) Analiza uzročnosti u smislu pojma uzročnih međudjelovanja koji uključuju promjene i uzročnih procesa koji uključuju prijenos uzročnog utjecaja te u smislu pojma uzročnih račvanja. (6) Analiza probabilističkih teorija uzročnosti. (7) Upotreba dotadašnjih analiza uzročnosti i analize inačica libertarijanističkih teorija te dovođenje u vezu preciznije određenog pojma i teorije uzrokovanja i prirodnih zakona kao značajnog probabilističkog uzrokovanja relevantnog za koherentnu teoriju djelovateljsko-uzročnog libertarijanizma.

Osnovni *cilj* jest dati argumente u prilog realistično-probabilističkog modela uzrokovanja i s time povezanih temeljnih prirodnih zakona, te argumente koji podržavaju djelovateljsko-uzročni libertarijanizam; iz toga slijedi primjena realistično-probabilističkog modela uzrokovanja na ovaj tip libertarijanizma radi davanja objašnjenja problema slobode volje.

2.2.3. Grupni djelatnici i njihova uloga u političkim procesima

Zadaća predloženog istraživanja je dvojaka. S jedne strane, istraživanje će biti usmjereno na: (a) utvrđivanje uvjeta pod kojima je moguće govoriti o postojanju grupnih djelatnika, (b) načine na koji grupe formiraju svoje intencionalne stavove i (c) organizacijsku strukturu grupnih djelatnika. S druge strane, razmotrit će se koji normativni status treba pripisati grupnim djelatnicima i koju ulogu u političkim procesima trebaju imati grupni djelatnici.

Osnovna pretpostavka istraživanja jest da postojanje grupnih djelatnika počiva na individualističkim temeljima, ali da se intencionalna stanja grupnih djelatnika razlikuju od intencionalnih stanja pojedinaca koji ih sačinjavaju. Drugim riječima, obrasci ponašanja koje pokazuju grupni djelatnici počivaju na ponašanju pojedinaca no ne mogu se objasniti isključivo u individualističkim terminima. Druga pretpostavka jest ta da time što grupni djelatnici posjeduju

vlastita intencionalna stanja oni zadovoljavaju uvjete da im se pripise posjedovanje osobnosti što sa sobom nosi cijeli niz prava i obveza koje osobe (u ovom slučaju korporativne osobe) posjeduju.

Plan istraživanja usko je vezan uz realizaciju gore navedenih ciljeva istraživanja te će se odvijati u pet faza. (1) Analizirat će se uvjeti koje subjekt treba posjedovati da bi ga se smatralo djelatnikom. (2) Razmotrit će se načini strukturalne organizacije grupnih djelatnika koji omogućavaju grupi da izbjegne različite i moguće sukobljene intencionalne stavove svojih članova te oblikuje koherentan skup stavova koje grupa prihvaća kao cjelina. (3) Analizirat će se klasične i suvremene teorije koje subjektu pripisuju status osobe. (4) Utvrdit će se prava i obveze koje grupni djelatnici posjeduju kao korporativne osobe. (5) Istražit će se uloga koju grupni djelatnici imaju u procesu donošenja političkih odluka te analizirati mjesto grupnih djelatnika u procesima deliberativne demokracije i u donošenju odluka na međunarodnoj razini.

Tri su osnovna *cilja* ovoga istraživanja: ustanoviti koji su osnovni uvjeti da bi se nekom subjektu mogla pripisati sposobnost djelovanja; istražiti različite oblike organizacijske strukture grupnih djelatnika te utvrditi koji od tih oblika udovoljava uvjetima da se grupnom djelatniku može pripisati racionalnost; utvrditi normativne implikacije postojanja grupnih djelatnika.

3. Filozofija, znanost i kultura

3.1. Metafizika i mogućnost njezina napuštanja

3.1.1. Strategije napuštanja metafizike (Schelling, Nietzsche, Heidegger)

U ovom istraživanju prvi korak trebao bi se sastojati u tomu da se propita i što preciznije ustanovi određenje metafizike u F. W. J. Schellinga, F. Nietzschea i M. Heideggera. Prethodno i krajnje pojednostavljeno može se reći da je metafizika u Schellinga sadržana u onomu što on naziva sustavom negativne filozofije, osnovne crte koje je najpotpunije i najpreciznije razradio u svojim kasnim predavanjima naslovljenima "Prikaz čisto racionalne filozofije". U Nietzschea se metafizika najvećim dijelom podudara s njezinim tradicionalnim određenjem u smislu sustava bitnih odredbi bića kao takvog, zajedno s u njega osobito intenzivno i radikalno razrađenim konzekvencama za područja logike, znanosti i morala, pri čemu ostaje problematično da li i u

kojoj mjeri njegov vlastiti konačni nauk o “volji za moći” i sam još pripada u okružje tako shvaćene metafizike. Za Heideggera je metafizika prije svega teoretski odnosno predstavljajući odnos spram bića shvaćenog u smislu prisutnosti, koji kulminira u biti novovjekovne i moderne tehnike kao apsolutne i totalne uspostave predstavljajućeg i postavljajućeg odnosa spram cjeline bića.

Napuštanjem tako određene metafizike svaki od tematiziranih mislilaca smjera na sveobuhvatnu i radikalnu mijenu i obnovu cjelokupnog bitka. U Schellinga je cilj napuštanja metafizike označen imenom pozitivne filozofije kao filozofije mitologije i objave, razradi koje kao posredni momenti prethode svojevrsni spekulativni empirizam i radikalno povijesna filozofija. U Nietzschea metafiziku nasljeđuje bezuvjetno potvrđujuće mišljenje posvemašnje nevinosti bivanja, vječnog vraćanja jednakog i nadčovjeka. U Heideggera filozofija nakon napuštanja metafizike biva mišljenjem odnosno kazivanjem svijeta – mišljenog iz slobodne, dakle neutemeljene i svagda jednokratne prigode – kao mnogostrukog uzajamnog odnošenja četvorstva neba i zemlje, smrtnika i besmrtnika.

U svakog od triju mislilaca istaknut je i intenzivno razrađen i sam bitni čin napuštanja metafizike i njezina preokreta u traženo novo mišljenje. U Schellinga je on izveden pod imenom “ekstaze uma”, u Nietzschea izložen kao tragično “dionisko” iskustvo (umjetničkog) stvaranja, a u Heideggera nagoviješten kao opuštenost potekla iz iskustva vlastite neuklonjive konačnosti.

Jedan od osnovnih *ciljeva* istraživanja bio bi propitati mjeru moguće istovjetnosti ili različitosti tih bitnih momenata, naime 1. određenja metafizike, 2. određenja nakon-metafizičkog mišljenja, 3. određenja samog čina napuštanja metafizike, u tri navedena mislioca. Pritom je vodeće pitanje može li se iz interpretativnog povezivanja njihovih zasebnih razrada svakog od tih momenata steći obuhvatno, jedinstveno i mjerodavno određenje biti metafizike, kao i povijesne nužnosti njezina napuštanja, načina tog napuštanja te cilja kojem bi ono trebalo usmjeriti sadašnju i buduću filozofiju. Može se pretpostaviti da bi se poveznica određenja metafizike u svih triju mislilaca mogla naći u središnjem pojmu apsolutno shvaćene volje, a njihovih nastojanja oko njezine kritike i napuštanja u razradi vremenske i prostorne konačnosti i upojedinjenosti bitka.

3.1.2. Mišljenje Martina Heideggera i njegova hrvatska recepcija

U ovom će se istraživanju osobito razmatrati sljedeće:

- Heideggerov odnos prema filozofijskoj tradiciji u kontekstu njegova govora o zaboravu bitka kao stalnom usudu metafizike
- Heideggerovo razumijevanje metafizike i njezinog nadvladavanja u smislu njezine destrukcije kao oslobađanja i mišljenja i bitka od njima stranih povijesnih i aktualnih naslaga
- Heideggerov pristup novovjekovnoj filozofiji, osobito njezinom ishodištu kod Renéea Descartesa i razvijanju toga ishodišta u pravcu subjektivizma i objektivizma kao postupnog napuštanja obzora istinske aporetičnosti i zagonetnosti onoga što jest
- Heideggerovo promišljanje njemačkog idealizma (osobito Kantove *Kritike čistog uma* i Hegelove *Fenomenologije duha*) kao vrhunca zapadnog filozofijskog modela i njegova svojevrsnog sloma
- Heideggerova kritika estetike u kontekstu bivstveno-povijesnog pristupa umjetničkom djelu u “obratu” i nakon “obrata” kao mjestu zorne pojave bitka

Sve ove teme bit će obrađivane i u kontekstu njihove recepcije u hrvatskim filozofijskim krugovima od prvih početaka do danas.

3.1.3. Osnove metafizičkog mišljenja

Istraživanje će se ticati nosivih osnova povijesti metafizike i orijentirat će se po sljedećim tematskim smjerovima, ovdje navedenima po načelu njihove vezanosti uz određene točke povijesti filozofije:

- *Grčka filozofija*. Obrađivat će se dvije središnje teme: metafizika i spoznajna teorija.
 - Istraživanja u području metafizike orijentirat će se na središnje knjige Aristotelove *Metafizike* (*zeta*, *theta* i *eta*). U središtu interesa nalazit će se pojmovi bićevnosti (*ousia*) i oblika (*eidos*).
 - U sklopu istraživanja spoznajne teorije obrađivat će se začeci spoznajne teorije u Platona te će se, koliko je moguće, u njegovu filozofiranju naznačiti neke od njezinih budućih razvojnih smjerova. Poseban predmet istraživanja bit će pojam uma u Platona. Uz to, predviđa se sastavljanje prijevoda Platonova dijaloga *Teetet* te komentara uz njega.
- Dosegnuti uvidi vezani uz epohu grčke filozofije pokušat će se proslijediti s obzirom na kasniji razvoj filozofije. Istraživanje će se koliko je moguće fokusirati na tri područja. U kontekstu filozofije njemačkog klasičnog idealizma istraživat će se odnos između Hegelove

spekulativne filozofije (kako je zasnovana i izvedena poglavito u *Znanosti logike*) i Schellingovih nastojanja oko pozitivne filozofije. U daljnjem koraku razmatrat će se sudbina metafizičkog mišljenja u okviru Nietzscheova filozofiranja (poglavito s obzirom na specifični karakter filozofiranja u njegovu glavnom djelu, knjizi *Tako je govorio Zaratustra*, a koji je određen imanentnom kritičkom distancom spram čitave povijesti filozofije) te filozofije Martina Heideggera.

3.2. Znanje i prosuđivanje

3.2.1. Prožimanja filozofije, znanosti i religije

U sadržajnom smislu, ovo istraživanje bit će ograničeno na neka pitanja koja se nalaze u temeljima filozofije, znanosti i donekle religija, kao što su pitanja supstancije, njezine strukture, uzroka, prvog uzroka, međudjelovanja, promjene, prostora i vremena, cjeline i sl. U vremenskom smislu, istraživanje će biti ograničeno na razdoblje od pojave novovjekovne znanosti do danas. U središtu istraživanja bit će sljedeća pitanja:

- Tzv. korpuskularna filozofija, kao i razne faze filozofskog i znanstvenog atomizma sve do današnjih spoznaja, s posebnim naglaskom na fundamentalnu strukturu tvari te odnos tvari i duha, posebno u okviru novijih rasprava.
- Filozofsko-znanstvene, ali i teološke interpretacije sile, s posebnim osvrtom na filozofske interpretacije kvantne teorije. Raspravljat će se i o odnosu redukcionizma i holizma te o determinizmu i slobodi volje.
- U vezi s promjenom i kretanjem nameće se pitanje prostora i vremena i njihove apsolutnosti i/ili relativnosti. Tu se također događa jedna promjena u klasičnoj ontologiji te supstancija, kao i prostor i vrijeme, prestaju biti konstantni, nego su funkcije kretanja. Njihova promjenjivost donosi sa sobom nove filozofsko-teološke posljedice koje će se istražiti u kontekstu novijih znanstvenih rasprava.
- Ukazat će se i na važnost nove ontologije koja se javlja s uvođenjem ideje polja u znanost i prirodnu filozofiju te novih tipova zakonitosti različite od kauzalnosti zakonitosti. S tim u vezi problematizirat će se pitanje mehanicizma, problem univerzalnih zakona i pitanje

realizma i antirealizma te novijih pristupa koji su u fizikalnim znanostima bliski teleološkim tumačenjima, kao što je tzv. antrop(ij)sko načelo u fizici.

- Takva pitanja nameću nužnost razmatranja odnosa fundamentalne fizike i kozmologije prema teologiji i religiji. Tu se nameću pitanja objašnjenja pojava, pouzdanosti tih objašnjenja i metoda kojima se dolazi do spoznaja. U tom kontekstu usporedit će se eksperimentalna znanstvena metoda s apriornim polazištima iz kojih mogu proizići teorije. Nastojat će se pokazati da spekulativne metafizičke teorije mogu biti od koristi za fundamentalna znanstvena istraživanja kao što i postignuća znanosti mogu utjecati na filozofsko razumijevanje zbilje.

Ciljevi istraživanja: rasvjetljavanje odnosa između filozofije, znanosti i religije kao komplementarnih disciplina u razumijevanju sveukupnosti zbilje; demonstriranje da bilo kakav redukcionizam ne vodi punom razumijevanju zbilje, nego da je zbilju nužno promatrati kao cjelinu, pri čemu svaka komplementarna disciplina doprinosi na sebi svojstven način.

3.2.2. Filozofijska relevantnost kultivirane prosudbe

Istraživanje će se fokusirati na fenomen kultiviranja uma odnosno naših duševnih sposobnosti pomoću humanističkih znanosti kako je razrađen u Kantovoj *Kritici moći suđenja*. Ovaj koncept filozofije kultiviranoga uma nadovezuje se na tradiciju hermeneutičke refleksije a svrha mu je da kao filozofijska kritika pridonese razbijanju dogme scijentističkoga naturalizma koji pokušava filozofiju reducirati na fizikalističku deskripciju svijeta. Kultivirana kritika je osnovni fundament na kojemu je zasnovano objašnjenje istine u kulturi i umjetnosti. U istraživanju će se poći od Kantova upozorenja da će tehnički razvoj i usavršavanja pridonijeti ugodnijem životu ali neće oplemeniti čovjeka kao biće koje stvara kulturu niti će pridonijeti njegovu kulturnom napretku.

Predmet izučavanja i istraživanja u humanističkim znanostima nije nešto apstraktno i nama strano, nego ono čemu mi nužno pripadamo: kultura i misaona tradicija kao plod ostvarenja ljudskoga duha. Humanističke znanosti, *humaniora*, imaju za zadaću razumijevati, njegovati i dalje tradirati ono što nazivamo *humanitas* i *humanum*. Upravo na primjeru obrazovanja razvidno je u čemu se humanističke znanosti razlikuju od prirodnih i tehničkih. U obrazovanju mi osobno upoznajemo i studiramo baštinjene kulturne sadržaje. Prepoznajući njihovu vrijednost izgrađujemo vlastitu osobnost, a svjesnim prihvaćanjem kulturnih sadržaja sami postajemo dio

tradicije koja u nama nastavlja dalje živjeti. Baštinjena kultura živi jedino u razumijevanju. Bez posredovane povezanosti sa sadašnjošću, bez aktualizacije i recepcije, tradicija gubi na značenju. Umjetnička ostvarenja i tradirana kultura trebaju uvijek iznova ostvarivati prezentnost u našem razumijevanju i tako sačuvati svoju univerzalnu aktualnost. Jedno od temeljnih filozofijskih pitanja jest kako aplicirati kulturne vrijednosti u današnjem vremenu, odnosno kako omogućiti da tradicija nastavi sa svojim djelovanjem u nama. Važno je pri tome istaknuti da tradicija ne obuhvaća samo tekstove nego isto tako institucije i životne forme. Bogatstvo kulture uvijek će ostati nepresušno vrelo hermeneutičke interpretacije i filozofije. Stoga razumijevanje i jest neprestani misaoni dijalog s kulturom i misaonom baštinom, pri čemu svaka nova interpretacija predstavlja individualni doprinos razumijevanju, novi oblik stvaralaštva i aktualizacije značenja i smisla, ali i proširenje vlastitoga horizonta obrazovanja i razumijevanja.

Neposredni *ciljevi* istraživanja jesu dvije knjige pod radnim naslovima *Hermeneutika i prosudba* te *Philosophische Relevanz der Urteilskraft*, kao i nekoliko članaka.

3.2.3. Kritičko mišljenje / “učenje za mišljenje”

Kritičko mišljenje – poučavanje kritičkog mišljenja, upućivanje u kritičko mišljenje i senzibiliziranje za kritičko mišljenje – mora biti jedan od glavnih ciljeva obrazovanja. Mnoštvo je životnih područja u kojima se kritičko mišljenje pokazuje potrebnim, pa i nužnim. Odgojno-obrazovni sustav je idealno mjesto za poučavanje kritičkog mišljenja. Nažalost, globalno gledajući, institucionalizirano učenje za kritičko mišljenje postoji samo u malom broju zemalja, iako su programi i projekti kojima je cilj “uvježbavanje” kritičkog mišljenja sve brojniji. Još uvijek je “učenje za mišljenje” (*learn to think*) prisutnije u projektima i programima neformalnog negoli formalnog obrazovanja. Razlog tome je zabrinjavajuća činjenica da se formalno obrazovanje često zasniva na forsiranju kratkotrajnog memoriranja podataka. Učenike se navikava da nekritički prihvaćaju činjenice, što znači da oni ne trebaju doista usvajati te činjenice, nego ih samo površno učiti napamet.

U ovom će se istraživanju

- razmotriti filozofski razvoj koncepta kritičkog mišljenja;
- nastojati ustanoviti praktičnost i efikasnost postojećih programa i radionica za razvoj kritičkog mišljenja;
- uputiti na važnost formalne i neformalne logike u formiranju kritičkog mišljenja;

- nastojati teoretski dokazati pozitivan utjecaj nastave filozofije i filozofske grupe predmeta prema razvoju kritičkog mišljenja;
- razviti nove metode “učenja za mišljenje” te surađivati s osnovnim i srednjim školama, kao i fakultetima u provedbi radionica i programa.

Ciljevi: istražiti najvažnije filozofske izvore koji su utjecali na formiranje suvremenog koncepta kritičkog mišljenja; locirati poveznice između etike, filozofije i logike i kritičkog mišljenja; istražiti postoje li u hrvatskoj filozofskoj baštini autori i djela koji su se dotakli teme “učenja za mišljenje”; istražiti teoretske postavke “učenja za mišljenje”; ustanoviti suvremene pristupe “učenju za mišljenje”, njihovu povezanost s školskim i sveučilišnim kurikulumima; kreirati nove načine “učenja za mišljenje” te ih praktički provesti i evaluirati; ponuditi nove kurikule školama, udrugama i ostalim institucijama koji se bave formalnim i neformalnim obrazovanjem.

3.2.4. Motivacijske strukture i formiranje prosudbe u filozofiji te kao osnova za filozofiranje u životnim kontekstima

Suvremena globalna ekonomska, politička i ekološka kriza može se shvatiti kao manifestacija kumulativne krize prosudbe. Ta je kriza, između ostaloga, rezultat neuspjeha obrazovnih sustava da odgajaju cjelovitu osobu kao pojedinca, kao pripadnika zajednice i kao prirodnog bića te da potiču inteligenciju u čitavu njezinom bogatstvu i raznolikosti. Stoga problem formiranja prosudbe predstavlja i filozofski i praktični izazov. Rješenje toga problema zahtijeva istraživanje procesâ formiranja valjane prosudbe a naročito valjanih moralnih prosudbi, kao i načinâ stjecanja navike valjanog prosuđivanja. Formiranje valjane prosudbe ukorijenjeno je u strukturama naše inteligencije, u prirodnom funkcioniranju naših spoznajnih procesa, ali i u formiranju naših ciljeva, svrha i ideala, tako da se tiče kako filozofije uma, etike i metafizike tako i empirijskih (prirodnih i društvenih) znanosti – osobito neuroznanosti, kognitivne znanosti, psihologije, sociologije, antropologije – te odgoja i obrazovanja, humanističkih znanosti i umjetnosti. Naime, formiranje prosudbe uključuje procese refleksije koji transcendiraju puko naturalističko shvaćanje ljudskih bića: ideali koji usmjeruju naše životne projekte tiču se viših formi inteligencije (kod Kanta je to praktični um te estetska i teleološka refleksija) na koje pak utječu kultura i tradicija, kao i naše individualne sklonosti.

Ovaj će projekt istražiti ulogu motivacijskih struktura u formiranju prosudbe kao osnovu za razvoj viših formi refleksije, uključujući estetsku i moralnu refleksiju, te njihovu ulogu u cjelovitoj realizaciji ljudskog potencijala kod pojedinca i zajednice. Isto tako, istražiti će i implikacije koje odatle proizlaze za obrazovanje cjelovite osobe u zajednici, uključujući ulogu umjetničkog i kreativnog istraživanja pitanja ljudskih vrijednosti unutar konteksta kulture filozofskog dijaloga, u svrhu obnove ravnoteže ljudskih intelektualnih sposobnosti. U tom smislu projekt integrira teoretsko i praktično istraživanje.

VI. Plan organizacijskog razvoja Instituta za filozofiju

U skladu s već izloženim strateškim ciljevima Instituta njegov bi organizacijski razvoj u nadolazećem periodu bio usredotočen na sljedeće:

- problem rastuće birokratizacije prijave i provođenja znanstvenih projekata, domaćih i međunarodnih.
- konceptijska dorada i sadržajno obogaćenje naših mrežnih stranica. Uz ovaj problem vezano je kontinuirano daljnje informatičko usavršavanje pratećeg osoblja.
- preustroj rada arhiva Instituta, i to – kako je već naglašeno – u smjeru aktivnije politike prikupljanja arhivske građe i u smjeru struci primjerene obrade već prikupljene arhivske građe.
- poboljšanja u pogledu organizacije izdavačke djelatnosti Instituta (primjerice, kad je riječ o distribuciji naših izdanja) i sve veća samostalnost Instituta u obavljanju izdavačke djelatnosti (primjerice, osposobljavanje pratećeg osoblja za izradu prijeloma naših publikacija i sl.).
- realizacija strateškog cilja pokretanja doktorskog studija u organizaciji Instituta zahtijevat će otvaranje radnog mjesta tajnika tog studija.
- već u ovom trenutku našoj je knjižnici potreban veći prostor. Daljnjim bogaćenjem njezina fonda ta će potreba bivati sve većom. Ovaj ćemo problem riješiti preraspodjelom postojećeg prostora.

VII. Pokazatelji uspješnosti

1. Pokazatelji uspješnosti u temeljnim znanstvenim istraživanjima.

- znanstveni radovi, knjige (autorske i uredničke) objavljene kod uglednih domaćih i inozemnih izdavača i članci (izvorni znanstveni, pregledni, stručni itd.) objavljeni u uglednim domaćim ili inozemnim časopisima.
 - citiranost objavljenih znanstvenih radova i dugoročan njihov utjecaj na daljnje istraživanje dotičnih tema.
 - doprinos objavljenih znanstvenih radova u odnosu na dotadašnja znanstvena istraživanja dotičnih tema, kako u smislu sadržajnih, tako i u smislu metodoloških inovacija.
 - znanstvene nagrade i priznanja.
2. Pokazatelji uspješnosti u pružanju znanstvenih, savjetodavnih i stručnih usluga.
- angažman u uredništvima uglednih domaćih i inozemnih znanstvenih časopisa, posebno čelne funkcije u njima.
 - urednički angažman kod uglednih domaćih i inozemnih izdavača, posebno čelne funkcije (npr. urednik zbornika ili knjižnog niza i sl.).
 - recenzentski angažman u uglednim domaćim i inozemnim časopisima i kod uglednih domaćih i inozemnih izdavača.
 - recenzentski angažman za razne domaće i inozemne ustanove vezan uz ocjenu prijavljenih ili provedenih znanstvenih projekata i sveučilišnih programa.
 - članstva u uglednim domaćim i inozemnim strukovnim udrugama, posebno čelne funkcije u njima.
 - angažman u programskim i organizacijskim odborima raznih domaćih i inozemnih znanstvenih skupova, posebno čelne funkcije u njima.
 - angažman u organizacijskim odborima raznih domaćih i inozemnih natjecanja iz filozofije i drugih znanstvenih disciplina.
3. Pokazatelji uspješnosti u znanstvenom i stručnom osposobljavanju i usavršavanju doktoranada, postdoktoranada te ostalih znanstvenih i stručnih kadrova.
- obranjene doktorske disertacije.
 - realizirane znanstvenoistraživačke stipendije.
 - napredovanje u znanstvenim i znanstveno-nastavnim zvanjima.
 - objavljeni znanstveni radovi.
 - sudjelovanja na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima.

Prilozi

Prilog 1: popis znanstvenika zaposlenih na Institutu za filozofiju s podacima o njihovim znanstvenim i znanstveno-nastavnim zvanjima

znanstvenik	znanstveno zvanje	znanstveno-nastavno zvanje
Banić-Pajnić, Erna	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	redoviti profesor
Barbarić, Damir	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	redoviti profesor
Barišić, Pavo	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	redoviti profesor
Blažetić Faller, Laura	asistent	
Boršić, Luka	znanstveni suradnik	
Ćurko, Bruno	viši asistent	
Girardi-Karšulin, Mihaela	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	redoviti profesor
Grgić, Filip	znanstveni savjetnik	izvanredni profesor
Jolić, Tvrtko	viši asistent	
Kordić, Ivan	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	redoviti profesor
Kovač, Srećko	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	redoviti profesor
Kutleša, Stipe	znanstveni savjetnik	izvanredni profesor
Mađor Božinović, Andrea	asistent	

znanstvenik	znanstveno zvanje	znanstveno-nastavno zvanje
Martinović, Ivica	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	izvanredni profesor
Metesi Deronjić, Željka	asistent	
Pećnjak, Davor	viši znanstveni suradnik	docent
Radman, Zdravko	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	docent
Skuhala Karasman, Ivana	znanstveni suradnik	
Šegedin, Petar	znanstveni suradnik	
Škarica, Dario	znanstveni savjetnik	izvanredni profesor
Zovko, Jure	znanstveni savjetnik u trajnom zvanju	redoviti profesor
Zovko, Marie-Élise	viši znanstveni suradnik	izvanredni profesor

Prilog 2: znanstveni projekti koje su u razdoblju od 2007. do 2012. vodili znanstvenici s Instituta za filozofiju

projekt	voditelj
Boškovićeve <i>Theoria philosophiae naturalis</i> i hrvatske filozofske tradicije	Martinović, Ivica
Filozofijsko značenje kulture i kulturnoga identiteta	Zovko, Jure
Grenzziehungen und Grenzüberwindungen	Zovko, Jure
Grisogono i Petrić – dva svijeta renesansne filozofije	Girardi-Karšulin, Mihaela
Heideggerova kritika onto-teološkog ustroja metafizike	Kordić, Ivan
Hrvatska filozofija u europskom obzoru (16.-19. st.)	Schiffler, Ljerka
Logičke strukture i intencionalnost	Kovač, Srećko
Mentalni sadržaj u antičkoj filozofiji	Grgić, Filip
Metafizičko utemeljenje znanosti i njezino osamostaljenje od metafizike	Kutleša, Stipe
Otjelovljeni um i intencionalni čin	Radman, Zdravko
Pitanje slobode volje i problem svijesti	Pećnjak, Davor
Platonizam i oblici inteligencije	Zovko, Marie Élise
Relevantnost srednjoeuropskog kulturnog identiteta	Zovko Jure
Reprezentacionalizam i kognitivna stanja	Talanga, Josip
Stjepan Zimmermann	Škarica, Dario
Suvremena politička filozofija, etika i estetika u Hrvatskoj	Barišić, Pavo

Temeljni problemi renesansnog novoplatonizma i hrvatski renesansni filozofi	Banić-Pajnić, Erna
Zasnivanje metafizike u Platonovoj filozofiji	Barbarić, Damir
Znanje i kontekst	Čuljak, Zvonimir

Prilog 3: suradnici iz Hrvatske na znanstvenim projektima koje su od 2007. do 2011. vodili znanstvenici s Instituta za filozofiju

suradnik	ustanova
Balabanić, Josip	[Hrvatski prirodoslovni muzej]
Balić, Davor	Filozofski fakultet Osijek
Čuljak, Zvonimir	Hrvatski studiji Zagreb
Čepulić, Tomislav	Filozofski fakultet Zagreb
Delija-Trešćec, Nives	Sveučilište u Zadru
Despot, Branko	Filozofski fakultet Zagreb
Dožudić, Dušan	Hrvatski studiji Zagreb
Dugandžić, Ivan	Katolički bogoslovni fakultet Zagreb
Gregorić, Pavel	Hrvatski studiji Zagreb
Jelkić, Vladimir	Filozofski fakultet Osijek
Kalin, Boris	[Pedagoška akademija Sveučilišta u Zagrebu]
Kapitanović, Vicko	Katolički bogoslovni fakultet Split
Kušar, Stjepan	[Katolički bogoslovni fakultet Zagreb]
Ljubimir, Davor	Sveučilište u Dubrovniku
Maleš, Lada	Filozofski fakultet Split
Mikecin, Igor	Filozofski fakultet Zagreb
Mišić, Anto	Filozofski fakultet Družbe Isusove Zagreb
Novaković, Darko	Filozofski fakultet Zagreb
Pažanin, Ante	Fakultet političkih znanosti Zagreb
Periša, Ante	Sveučilište u Zadru

Petrović, Neven	Filozofski fakultet Rijeka
Posavac, Zlatko	[Institut za filozofiju]
Savić, Dimitrije	[Tehničko veleučilište u Zagrebu]
Sekulić, Ante	
Sekulić, Dragana	Hrvatski studiji Zagreb
Stublić, Ivan	Filozofski fakultet Osijek
Šikić, Vojko fra Marije	[Knjižnica Samostana Male Braće u Dubrovniku]
Tadić, Ivan	Katolički bogoslovni fakultet Split
Talanga, Josip	Hrvatski studiji Zagreb
Tokić, Marko	Filozofski fakultet Osijek
Trobok, Majda	Filozofski fakultet Rijeka
Vukelja, Tihomir	Prirodoslovno-matematički fakultet Zagreb
Zenko, Franjo	[Institut za filozofiju]
Žarnić, Berislav	Filozofski fakultet Split
Žeželj, Martina	Filozofski fakultet Osijek

Prilog 4: suradnici iz inozemstva na znanstvenim projektima koje su od 2007. do 2011. vodili znanstvenici s Instituta za filozofiju

suradnik	ustanova
Arndt, Andreas	Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften Schleiermacherforschungsstelle. Institut für philosophie der Freien Universität Berlin
Bärbel Frischmann	Universität Erfurt
Betegh, Gabor	Central European University Budapest
Bodnar, Istvan	Eötvös University Budapest
Buterin, Damion	MacQuarie University Sydney
de Haas, F. A. J.	Universiteit Leiden
Dillon, John	Trinity College Dublin
Dreyfus, Hubert I.	University of California, Berkeley
Drilo, Kazimir	Ludwig-Maximilians-Universität München
Figal, Günter	Albert Ludwigs Universität Freiburg
Gallagher, Shaun	University of Central Florida
Havliček, Aleš	Karls Universität Fakultät der Sozialwissenschaften Prag
Henningfeld, Jochem	Universität Koblenz Landau
Hufnagel, Erwin	Pädagogisches Institut Universität Mainz
Ineichen, Hans	Fach Philosophie Erziehungswissenschaftliche Fakultät der FAU Erlangen-Nürnberg
Jantzen, Jörg	Kommission zur Herausgabe der Schriften von Schelling der Bayerischen Akademie der Wissenschaften München
Juka, Slavica	Fakultet filozofsko-humanističkih znanosti Mostar

Kampits, Peter	Universität Wien
Karfik, Filip	Charles University Prague
Kaufman, Clemens	Institut für Politische Wissenschaft Nürnberg Erlangen
Koch, Dietmar	Eberhard Karls Universität Tübingen Fakultät für Philosophie und Geschichte
Könningshausen, Johannes	Verlag Königshausen und Neumann Würzburg
Kolak, Daniel	William Paterson University of New Jersey
Kroschel, Renate	Margarete-Ruckmich-Akademie, Freiburg
Lisi, Francisko L.	Universidad Carlos III de Madrid Instituto de Estudios Clasicos Lucio Anneo Seneca
Lossi, Annamaria	Università di Pisa
Marbach, Eduard	Universität Bern
Miščević, Nenad	Sveučilište u Mariboru
Nielsen, Cathrin	Eugen Fink Archive, Freiburg
Ottmann, Henning	Geschwister Scholl Institut Ludwig Maximilian Universität München
Quinn, Patrick	Dublin City University
Rinofner-Kreidl, Sonja	Karl-Franzens Universität Graz
Scheier, Claus-Arthur	Technische Universität Braunschweig Seminar für Philosophie
Smoljan, Nenad	Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru
Thurnher, Rainer	Institut für Philosophie Innsbruck
Vesel, Matjaž	Filozofski inštitut ZRC SAZU
Zahavi, Dan	University of Copenhagen
Zehnpfennig, Barbara	Universität Passau Philosophische Fakultät

Prilog 5: znanstvene nagrade i stipendije koje su dobili i koristili znanstvenici s Instituta za filozofiju

znanstvenik	nagrada	godina
Banić, Pajnić, Erna	Plaketa Hrvatskih studija za deset godina rada u nastavi	2003
Banić-Pajnić, Erna	Plaketa Hrvatskog filozofskog društva za "osobni doprinos djelovanju, razvoju i promicanju znanstveno-kulturne manifestacije 'Dani Frane Petrića'"	
Barbarić, Damir	Zlatna povelja za iznimno uspješan rad na ostvarivanju programa Matice hrvatske (Zagreb)	
Barbarić, Damir	Počasni član međunarodnog društva Sokratische Gesellschaft (Mannheim)	
Barbarić, Damir	Počasni član Slovenskog filozofskog društva (Ljubljana)	
Girardi-Karšulin, Mihaela	Plaketa Hrvatskog filozofskog društva za "osobni doprinos djelovanju, razvoju i promicanju znanstveno-kulturne manifestacije 'Dani Frane Petrića'"	
Grgić, Filip	Recognized Student, Sub-faculty of Philosophy, University of Oxford	1999
Grgić, Filip	Fulbright Visiting Scholar, Department of Philosophy, Harvard University	2003-2004
Grgić, Filip	Visiting Research Fellow, Center for Hellenic Traditions i Department of Philosophy, Central European University, Budapest	2006-2007.
Grgić, Filip	Visiting Scholar, UFR Philosophie and UMR Savoirs et Textes, Université Charles De Gaulle-Lille III, Lille	2000-2001
Grgić, Filip	Visiting Fellow, Institute for Advanced Studies in Humanities, University of Edinburgh	2000.
Grgić, Filip	Summer Fellow, Center for Hellenic Studies, Washington, D. C.	2002
Grgić, Filip	Visiting Scholar, Faculty of Classics, University of Cambridge	2001

Kordić, Ivan	Povelja za doprinos unapređivanju i promicanju Hrvatskih studija	
Kordić, Ivan	Povelja zahvalnosti Rektora Sveučilišta u Zagrebu za rad u obnovi i razvitku Sveučilišta u Zagrebu	
Kordić, Ivan	Odličje Reda Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića	
Kovač, Srećko	istraživačka stipendija DAAD	
Radman, Zdravko	Visiting Fellow, Australian National University, Canberra	2009-2010
Radman, Zdravko	Harvard University Scholarship Award	1972
Radman, Zdravko	Zlatko and Joyce Baloković Scholarship Fund (Harvard University, MIT, Boston University)	1976-1977
Radman, Zdravko	Stipendija zaklade Alexander von Humboldt (Sveučilište u Konstanzu, Sveučilište u Saarbrückenu)	1988-1989
Radman, Zdravko	Istraživački grant zaklade Alexander von Humboldt (Sveučilište u Konstanzu)	1996
Radman, Zdravko	William J. Fulbright Program (University of California at Berkeley)	1999-2000
Radman, Zdravko	Salzburg Seminar in American Studies	1980
Radman, Zdravko	Warburg Institute, London (program razmjene HAZU s British Academy)	1983
Radman, Zdravko	University College London, Department of Science Studies (program razmjene HAZU s Royal Society)	1997
Radman, Zdravko	Kognitivna teorija metafore, Zentrum Philosophie und Wissenschaftstheorie, Universität Konstanz (financiran iz fonda Leibniz-Forschungspreis, voditelj Jürgen Mittelstrass)	1989-1993
Radman, Zdravko	Institute for Neuroaesthetics (University College London)	2007
Schiffler, Ljerka	Plaketa zahvalnica Primorsko-goranske županije Republike Hrvatske i Cresa za filozofsko djelo Frane Petrića	2002
Schiffler, Ljerka	Povelja za znatan osobni doprinos u stvaranju, razvoju i promicanju znanstveno-kulturne manifestacije 'Dani Frane Petrića'	2011

Schiffler, Ljerka	Nagrada HAZU za doprinos od osobitog i trajnog značenja za Republiku Hrvatsku u području društvenih znanosti	1994
Schiffler, Ljerka	Priznanje Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža za doprinos radu Leksikografskog zavoda	2000
Zovko, Jure	Nagrada za izvrsnost MZOS-a povodom primitka u svjetsku akademiju filozofa L'Institut international de philosophie (Paris)	2008
Zovko, Marie Élise	Fulbright / ITT International Fellowship Freiburg i. Br., Germany	1981- 1982
Zovko, Marie Élise	Phi Kappa Phi First Year Graduate Fellowship	1982- 1983
Zovko, Marie Élise	DAAD-Studienreise Berlin/Münster	2009
Zovko, Marie Élise	Johns Hopkins University Humanities Center / Visiting Scholar	2010- 2011
Zovko, Marie Élise	Begabtenförderung Friedrich-Naumann-Stiftung (Magister-, Promotionsförderung)	1984- 1990
Zovko, Marie Élise	Harvard University / Center for Hellenic Studies - Summer Scholar	1999

Prilog 6: novaci zaposleni na Institutu za filozofiju od 2007. g.

novak	zaposlen/a	magistrirao/la	doktorirao/la
Blažetić Faller, Laura	od 2002.		
Boršić, Luka	2002-2011.		2010.
Ćurko, Bruno	od 2006.		2012.
Hudoletnjak Grgić, Maja	2005-2009.		2005.
Jolić, Tvrtko	od 2002.		2010.
Mađor Božinović, Andrea	od 2005.		
Metesi Deronjić, Željka	od 2006.		
Šegedin, Petar	2002-2011.	2006.	2010.
Skuhala Karasman, Ivana	od 2005.		2011.

Prilog 7: popis izdanja Instituta za filozofiju

Časopisi

- *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, od 1975.
- *Godišnjak za povijest filozofije*, od 1983. do 1991.
- *Studia historiae philosophiae Croaticae*, od 1990. do 1999.

Knjige

Franciscus Patricius, *Discussionum peripateticarum: tomus quartus* / Frane Petrić, *Peripatetičke rasprave: svezak četvrti* (2 sveska)

Priredili: Mihaela Girardi-Karšulin, Ivica Martinović i Olga Perić

Preveli: Mihaela Girardi-Karšulin i Ivan Kapec

Izdavač: Institut za filozofiju

ISBN 978-953-7137-19-9

Zagreb, 2012

Ruđer Bošković e il Collegio Romano

Ivica Martinović

Izdavači: Filozofsko teološki institut Družbe Isusove i Institut za filozofiju

ISBN 978-953-231-116-7 (FTI)

ISBN 978-953-7137-18-2 (Institut za filozofiju)

Zagreb, 2011

Franciscus Patricius / Frane Petrić: Zoroaster et eius CCCXX oracula Chaldaica / Zoroaster i njegovih tristo i dvadeset Kaldejskih proroštava

Uredila, uvodnu studiju i komentar napisala: Erna Banić-Pajnić

Preveo: Ivan Kapec

ISBN 978-953-7137-16-8

Zagreb, 2011.

Aspekti uma

Uredili: Maja Hudoletnjak Grgić, Davor Pećnjak, Filip Grgić

ISBN 978-953-7137-17-5

Zagreb, 2011.

*Spoznaja i interpretacija. Zbornik radova međunarodnoga simpozija
"Cognition and Interpretation"*

Uredio: Zvonimir Čuljak

ISBN 978-953-7137-13-7

Zagreb, 2010.

Vrijednosti, djelovanje i znanje

Uredila: Maja Hudoletnjak Grgić

ISBN 978-953-7137-10-6

Zagreb, 2009.

*Franciscus Patricius / Frane Petrić, Discussionum peripateticarum, tomus tertius / Peripatetičke
rasprave, svezak treći*

Uredile: Mihaela Girardi-Karšulin, Olga Perić

ISBN 978-953-7137-12-0

Zagreb, 2009.

Vladimir Filipović: život i djelo (1906-1984)

Uredile: Erna Banić-Pajnić, Mihaela Girardi-Karšulin, Ljerka Schiffler

ISBN 978-953-7137-09-0

Zagreb, 2008.

Razumijevanje: od percepcije do morala

Uredio: Davor Pećnjak

ISBN 978-953-7137-08-3

Zagreb, 2007.

Nicolaus Cusanus / Nikola Kuzanski

De docta ignorantia / O učenom neznanju

Uredila: Erna Banić-Pajnić

ISBN 978-953-7137-05-2

Zagreb, 2007.

Frane Petrić o pjesničkom umijeću

Ljerka Schiffler

ISBN 978-953-7137-07-6
Zagreb, 2007.

Federicus Chrysogonus / Federik Grisogono, Speculum astronomicum / Astronomsko zrcalo
Uredile: Mihaela Girardi-Karšulin, Olga Perić
ISBN 978-953-7137-06-9
Zagreb, 2007.

Zbornik u čast Franji Zenku u povodu 75. godišnjice života
Uredile: Erna Banić-Pajnić, Mihaela Girardi-Karšulin
ISBN 953-7137-04-X
Zagreb, 2006.

Godišnjak za filozofiju 2005.
Uredio: Davor Pećnjak
ISSN 1334-8558
Zagreb, 2005.

Philosophical Topics. Interpreting Tradition and Modernity
Uredili: Erna Banić-Pajnić, Laura Blažetić, Mihaela Girardi-Karšulin, Ivan Kordić, Ivica Martinović
ISBN 953-7137-02-3
Zagreb, 2004.

Godišnjak za filozofiju 2004.
Uredio: Filip Grgić
ISSN 1334-8558
Zagreb, 2004.

Filozofija i filodoksija
Zbornik radova sa znanstvenog skupa
Zagreb, 19.-20. prosinca 2002.
Uredili: Mihaela Girardi-Karšulin, Stipe Kutleša
ISBN 953-7137-01-5
Zagreb, 2004.

Pavao Skalić / Paulus Scalichius, Epistemon
Priredila, uvod i komentare sastavila: Mihaela Girardi-Karšulin
ISBN 953-7173-00-7
Zagreb, 2004.

Zbornik Pavao Vuk-Pavlović: život i djelo
Glavni urednik: Pavo Barišić
ISBN 953-96113-6-9
Zagreb, 2003.

Godišnjak za filozofiju 2003.
Uredio: Filip Grgić
ISBN 953-96113-9-3
Zagreb, 2003.

Petrićev put: od kritike Aristotela do pobožne filozofije
Erna Banić-Pajnić
ISBN 953-96112-5-0
Zagreb, 2001.

Otvorena pitanja povijesti hrvatske filozofije
Glavni urednik: Pavo Barišić
ISBN 953-96113-4-2
Zagreb, 2000.

Frane Petrić / Franciscus Patricius. Od škole mišljenja do slobode mišljenja
Ljerka Schiffler
ISBN 953-96113-2-6
Zagreb, 1997.

Duša i um
Goran Gretić
Zagreb, 1989.

Smisao i značenje Hermesove objave
Erna Banić-Pajnić
Zagreb, 1989.

Filozofska misao Frane Petrića
Mihaela Girardi-Karšulin
Zagreb, 1988.

Filozofija Andrije Dorotića
Damir Barbarić
Zagreb, 1987.

Politika Platonovih »Zakona«: Uvod u studij Platona
Damir Barbarić
Zagreb, 1986.

Miho Monaldi: Ličnost i djelo
Ljerka Schiffler-Premec
Zagreb, 1984.

Antun Medo: Dubrovački filozof XVI. stoljeća
Erna Banić-Pajnić
Zagreb, 1980.

Personalizam Emmanuela Mouniera
Franjo Zenko
Zagreb, 1980.

Iz hrvatske filozofske baštine
Ljerka Schiffler-Premec
Zagreb, 1980.

Nova sveopća filozofija
Frane Petrić
Zagreb, 1979.

Život i djelo Splitsanina Jurja Politea
Heda Festini
Zagreb, 1977.

Filozofija Đure Arnolda
Branko Despot
Zagreb, 1976.

Filozofiranje Vladimira Dvornikovića
Branko Despot
Zagreb, 1975.

Filozofijski portret Franje Markovića
Albert Bazala
Zagreb, 1974.

O značenju povijesnih smjerenja
Pavao Vuk-Pavlović
Zagreb, 1974.

Pavao Vuk-Pavlović: Čovjek i djelo
Marija Brida
Zagreb, 1974.

Teorija prirodne filozofije
Ruđer Bošković
Zagreb, 1974.

O smislu filosofije
Pavao Vuk-Pavlović
Zagreb, 1969.

Prilog 8: popis suradnika iz Hrvatske u izdanjima Instituta za filozofiju od 2007. do 2011.

suradnik	ustanova
Baccarini, Elvio	Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Bačeković, Alica	
Berčić, Boran	Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Borić, Marijana	Zavod za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Zagreb
Bracanović, Tomislav	Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Bratićević, Irena	Filozofski fakultet Zagreb
Bruić, Branka	Fakultet političkih znanosti Zagreb
Butković, Ana	Hrvatski studiji Sveučilita u Zagrebu
Ćepulić, Tomislav	Filozofski fakultet Zagreb
Dürriegl, Marija-Ana	Staroslavenski institut Zagreb
Festini, Heda	Filozofski fakultet Rijeka
Galić, Irena	Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb
Gavran Miloš, Ana	Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Golub, Ivan	Katolički bogoslovni fakultet Zagreb
Gretić, Goran	Fakultet političkih znanosti Zagreb
Hanžek, Branko	Zavod za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Zagreb
Hanžek, Ljudevit	Filozofski fakultet Split

Janović, Tomislav	Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Jembrih, Alojz	Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Jež, Ivančica	
Kapec, Ivan	NSK Zagreb
Kapitanović, Vicko	Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
Knežević, Ruben	
Knezović, Pavao	Hrvatski studiji Zagreb
Koprek, Ivan	Filozofski fakultet Družbe Isusove Zagreb
Kožnjak, Boris	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Krkač, Kristijan	Filozofski fakultet Družbe Isusove Zagreb
Kušar, Stjepan	[Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu]
Macan, Ivan	Filozofski fakultet Družbe Isusove Zagreb
Malatesti, Luca	Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Malović, Nenad	Katolički bogoslovni fakultet Zagreb
Marotti, Bojan	Zavod za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Zagreb
Milačić, Karmen	
Mladić, Damir	Međunarodno sveučilište u Dubrovniku
Ogrinšak, Tomislav	Agencija za odgoj i obrazovanje
Oslić, Josip	Katolički bogoslovni fakultet Zagreb
Paušek-Baždarić, Snježana	Zavod za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Zagreb
Pavić, Željko	Leksikografski zavod Miroslav Krleža Zagreb

Pavličević, Dragutin	[Institut društvenih znanosti Ivo Pilar]
Pejović, Danilo	[Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu]
Perić, Olga	[Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu]
Petković, Tomislav	Fakultet elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu
Posavac, Zlatko	[Institut za filozofiju]
Prijic-Samaržija, Snježana	Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Rajh, Ivan	
Rebić, Adalbert	Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Relja, Hrvoje	Filozofski fakultet Split
Reljac, Veronika	Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Teologija u Rijeci
Roić, Sonja	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Sambunjak, Zaneta	Odjel za njemački jezik i književnost Sveučilišta u Zadru
Savić, Radojka	Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Sekulić, Ante	[Sveučilište u Rijeci]
Senković, Željko	Filozofski fakultet, Osijek
Šestak, Ivan	Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb
Slišković, Slavko	Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb
Spajić, Ivan	Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu
Stanković, Nikola	[Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb]
Stepanić, Gorana	Sveučilište u Puli

Sučić, Stjepan	Matica hrvatska
Talanga, Josip	Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Tolvajčić, Danijel	Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu
Toplak, Darije	
Tot, Dunja	
Valjan, Ana	
Vranjić-Golub, Dragica	Leksikografski zavod <i>Miroslav Krleža</i> , Zagreb
Zenko, Franjo	[Institut za filozofiju]
Zubović, Nino	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Prilog 9: popis suradnika iz inozemstva u izdanjima Instituta za filozofiju od 2007. do 2011.

suradnik	ustanova
Betegh, Gábor	Central European University Budapest
Erdmann, Elisabeth von	Katedra za slavensku književnost, Sveučilište u Bambergu
Hrkać, Serafin	Sveučilište u Mostaru
Krasić, Stjepan	[Angelicum – Pontifica Studiorum Universitatis a S. Thoma Aquinate in Urbe]
Löffler, Winfried	Katholisch-Theologische Fakultät der Universität Innsbruck
Mainzer, Klaus	Philosophische Fakultät, Universität Augsburg
Miščević, Nenad	Sveučilište u Mariboru
Premk Bogataj, Eva	Filozofska fakulteta, Ljubljana
Premk, Francka	Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana
Škamperle, Igor	Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Williamson, Timothy	New College, Faculty of Philosophy, University of Oxford

Prilog 10: popis znanstvenih skupova u organizaciji ili suorganizaciji Instituta za filozofiju

- *Um i stvarnost*, Zagreb, 29. lipnja 2009.
- *Aristotle, De Partibus Animalium I*, Institute of Philosophy, Zagreb May 28–31, 2007
- *Prostor, vrijeme, beskonačnost*, Zagreb, 9. prosinca 2005.
- *Hrvatska filozofska baština. U povodu 30. obljetnice časopisa Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine (1975-2005)*, Zagreb, 12-14. svibnja 2005.
- *Kant - 200 godina poslije*, Zagreb 5-6 studenoga 2004.
- *Spoznaja i interpretacija*, Zagreb 10-11 listopada 2003.
- *Filozofija i filodoksija*, Zagreb 19-20 prosinca 2002.
- *Recepcija hrvatskih filozofa u svijetu*, Zagreb 8-9 studenoga 2000.
- *Otvorena pitanja povijesti hrvatske filozofije*, Zagreb 23-25 lipnja 1999.
- *Stanje istraživanja povijesti hrvatske filozofije*, Zagreb 13-15. listopada 1994. u povodu dvadesete obljetnice izlaza časopisa Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine (1975-1995)
- *Filozofsko djelo i djelovanje Alberta Bazale*, Zagreb 26. i 27. svibnja 1988. u povodu četrdesete obljetnice smrti Alberta Bazale
- *Filozofsko djelo Pavla Vuk-Pavlovića*, Zagreb i Koprivnica 26-27. veljače 1987. u povodu desete obljetnice smrti Pavla Vuk-Pavlovića
- *Vladimir Filipović, život i djelo*, 16. i 17. svibnja 1985.
- *Filozofska misao Frane Petrića*, Cres, 24-25. travnja 1979. održan povodom 450-godišnjice rođenja hrvatskog filozofskog mislioca Frane Petrića.

U suorganizaciji:

- *Filozofija R. J. Boškovića / Philosophy of R. J. Bošković*, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb, 4. studenoga 2011.
- *Backgrounding: From the Body of Knowledge to the Knowing Body*, Interuniversity Centre Dubrovnik, Dubrovnik, Croatia, 5 – 7 October, 2007
- *Vladimir Filipović - život i djelo*; u povodu 100. obljetnice rođenja, Zagreb, 7-9. prosinca 2006.
- *Platonizam i oblici inteligencije*, Hvar, 9-13. listopada 2006.
- *Pavao Vuk-Pavlović - Život i djelo*, HAZU, Zagreb, 15-16 studenoga 2001.

- *Hegel i posthegelovska filozofija - Hegel und die posthegelianische Philosophie*, Zagreb 28. veljače do 2. ožujka 1991., u suradnji s Kulturnim i informativnim centrom Njemačke u Zagrebu i Austrijskim kulturnim institutom u Zagrebu
- *Mišljenje Martina Heideggera i suvremena filozofija - Martin Heideggers Denken und die gegenwärtige Philosophie*, Zagreb 2. do 4. studenoga 1989., u suradnji s Kulturnim i informativnim centrom SR Njemačke i Austrijskim kulturnim institutom u Zagrebu
- *Kant danas*, Zagreb, 20. i 21. ožujka 1984., u suradnji s Kulturnim i informativnim centrom SR Njemačke u Zagrebu i Austrijskim kulturnim institutom u Zagrebu